

XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Keles'te (Kiraz) Kullanılan İsimler ve Lâkaplar (Temettüât Defterlerine Göre)

Samet Yıldız¹

Özet

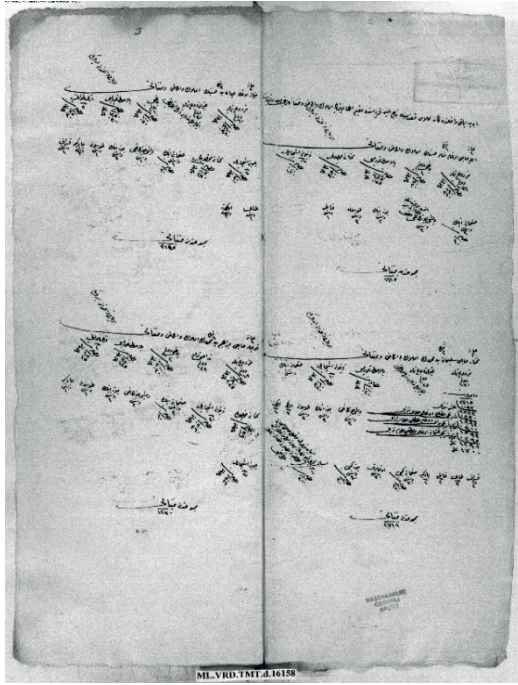
Devlet ile kendisini meydana getiren milleti/halkı arasında ciddî bir ünsiyet bulunmaktadır. Maddî ve manevî açılardan ele alınabilecek olan devlet-millet bağı, farklı farklı alanlarda boy gösteren unsurlar çerçevesinde kendisini gösterir. Bahse konu unsurlar arasında bulunan vergiler, devletin ayakta kalabilmesi noktasında oldukça önemlidirler. Bundan ötürüdür ki; Osmanlı İmparatorluğu, hâne reislerini ve her türlü maddî varlığını kayıt altına alma çabasına girmiş ve “temettüât defteri” adı verilen kayıtlar tutulmuştur.

Bu çalışmada; günümüzde İzmir'e bağlı bir ilçe hüviyetinde bulunan Kiraz'ın (Keles) XIX. yüzyılın ilk yarısındaki durumu incelenmiştir. Bahse konu incelemeler, 1845 yılında kaydedilmiş olan ve Keles bünyesindeki yerleşim birimleri hakkında bilgiler içeren temettüât defterleri doğrultusunda yapılmıştır. Bu gerekçyledir ki; “Giriş” kısmı, “makalenin asıl kaynağı” olarak ifade edebileceğimiz temettüât defterleri hakkında bilgiler içermektedir. Temettüât defterleri hakkında bilgi verilmesinin ardından, daha önce bir teze konu olmuş olan bu verilerin nasıl kullanıldığına ilişkin açıklama yapılmış ve Keles'e dair tutulan defterlerin “arşiv tasnif numaraları” paylaşılmıştır. Akabinde başlayan ilk bölüm, Keles'in coğrafi özelliklerini ve tarihini ele almaktadır. Bu bölüm, birtakım harita ve tablolar vâsıtasıyla da desteklenmiştir. Sonrasında, asıl kısma geçilmiş ve Keles'te kullanılan isimler ve lâkaplar hakkında bilgi verilmiştir. Temettüât defterlerinde kayıtlı bulunan hâne reislerine ilişkin bilgiler ise, “Ekler” kısmında paylaşılmıştır.

1 Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Bornova/İZMİR, E-Posta: sametyildiz.iletisim@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4098-2718.

Giriş

Hayatı süresince insan, kendisine has bir kimliğe sâhip olur. Bir temel üzerinde oluşan ve süreç içerisinde “ortak gövdeye bağlı dallar” misali çeşitli kollara ayrılan şahsî kimlik; yaratılış fitratının ve ailevî hususların yoğunlaşmasıyla başlar. İsimlerin, belki de lâkapların ilk kez telâffuz edildiği ve tam anlamıyla “şahsî kimliğin” verildiği aile hayatı; özelde insanın, genelde de toplumun kültürel dinamiklerini şekillendirecek bir olgudur. Bahse konu olgunun üzerine eklenen “çevre” faktörü, şahsî kimliği ciddi oranda etkileyen ve “toplumsal kimlik” ortaya çıkarabilecek kudrete sâhip olan bir faktördür. Dolayısıyla; isimlere ve lâkaplara ilişkin veriler tam olarak tespit edildiğinde bir bölgenin veya toplumun tarihine yönelik ciddi adımlar atılabilir. Nitekim XIX. Yüzyıl Osmanlı’sının tarih kaynaklarından olan “temettüât defterleri” zikredilen konuya ilişkin önemli bir “veri deposu” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Görsel-1: Temettüât Defterlerinden Alman Örnek Bir Varak

Kaynak: ML.VRD.TMT.d.02178 (Elbi Karyesi Temettüât Defteri)

XIX. yüzyılın ilk yarısı hakkında bilgiler veren temettüât defteri, Osmanlı İmparatorluğu’nun “tebaasını maddî-manevî tanımak” emeline uygun olarak ortaya çıkmıştır. Arapça bir kelime olan “temettüât” sözcüğü; “fayda

sağlama, gelir ve kâr elde etme” anlamlarına tekâbüil eden “temettü” sözcüğü² ile kelimeye “çoğul eki (-lar, -ler)” getiren “-ât” takısının bileşimidir. Adından da anlaşılacağı üzere; maddî duruma ilişkin tutulan temettüât defterleri, *tebaaya* mensup “hâne sâhibi” erkekleri ve sâhip oldukları her türlü maddî varlığı kaydederlerdi. Bahse konu varlıklar arasında gayrimenkul (tarla, bağ, bahçe, zeytinlik vb.); değirmen, kahvehane, bakkal vb. işletme; çeşitli türlerde hayvanlar, her bir hayvan türünden kaç adet (baş) olduğu; ticarî ortaklık veya kiralanmış bir gayrimenkul arazi üzerinde icra edilen tarımsal faaliyet gibi pek çok gelir kaynağı bulunmaktadır. Böylece; bir hânenin senelik olarak elde ettiği gelir hesaplanacak ve devlet, hâne reisinin geliri nispetinde vergi toplayacaktı.³

Temettüât defterleri, maddî bilgilerin yanı sıra birtakım sosyo-kültürel hususiyetler de içermektedirler. Bunlar arasında; isimler ve lâkaplar, karye, mahalle ve çiftlik adları, aşiret ve konar-göçer topluluk adları gibi mühim bilgiler bulunmaktadır. Ayrıyeten, temettüât defterinde kaydı tutulan karyenin muhtar-ı evveli, muhtar-ı sânisî, imam ve hatibi, varsa diğer cemaatlerin liderleri (papaz, haham vs.) hususunda bilgiler de edinilmektedir. Keza, kayıtların tutulmasında muhtarların (muhtar-ı evvel, muhtar-ı sâni) ve bölgenin ileri gelen şahsiyetlerinden görülen imamların, papazların ve kocabaşlıların⁴ üstlendikleri görev yadsınamaz niteliktedir.⁵

Devletin idarî teşkilâtına göre tutulan temettüât defterleri, devlet bünyesindeki nahiye, karye, mahalle ve çiftlik gibi küçük yerleşim birimlerin kayıtlarını içermektedirler. Böylece; en küçük idarî birimden başlayarak kaza, sancak ve nihâyetinde de vilâyet hakkında genel bir “sosyo-ekonomik” tespit yapabilmek mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada; Keles bünyesindeki *tebaanın* isim ve lâkap bilgileri üzerinde durulacaktır. Temettüât defterlerinin ışığında XIX. asrın ilk yarısına odaklanacak olan eser, Keles’in sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Ancak, yeri gelmişken belirtilmelidir ki; Keles, temettüât defterleri bakımından bir “yüksek lisans” tezine konu olmuştur. “Temettüât Kayıtlarına Göre 19. Yüzyıl Ortalarında Kiraz/Kilas Kazasının Sosyo-Ekonomik Durumu (1844-1845)” başlığını taşıyan ve Aytaç Tütüncü tarafından hazırlanan tez⁶; gerek içerik bakımından ve gerekse defterlerin

2 Mehmed Sâlâhi, II, 1313: 146; Pakalın, III, 1993: 453; Şemseddin Sâmî, 1317: 437.

3 Adıyeke, 2000: 772.

4 Kocabası; Osmanlılarda, Rumeli’de bulunan Hristiyan köylerinde ihtiyarlar ileri-gelenlerinin lideri/başkanı olan kimse. Bkz. Baykal, 1981: 60.

5 Kütükoğlu, 1995: 397-398.

6 Bkz. Aytaç Tütüncü, *Temettüât Kayıtlarına Göre 19. Yüzyıl Ortalarında Kiraz/Kilas Kazasının*

incelenmesi bakımından birtakım noksanlıklara sâhiptir. Noksan görülen yerler, şöyle sıralanabilir:

1. Keles adının anlamı ve tarihî kökenleri ile Kiraz'ın coğrafyası kısımlarında birtakım “akademik olmayan” kaynaklardan aynen alıntılar bulunmakta.
2. Bölgenin tarihi hakkında bölüm, alt-bölüm veya herhangi bir kapsamlı açıklama yapılmamıştır. Dolayısıyla; araştırma konusu olarak belirtilen bölge, tarihî zemine oturtulamamış ve doğrudan temettüât defterleri bahsine geçilmiştir.
3. Tezdeki en büyük sorunlar arasında; Keles'in ve Keles'e bağlı bulunan köy ve çiftlik adlarının yanlış okunması gelmektedir. Meselâ; Keles, “Kilas” olarak ele alınırken Elbi köyü “Elin”, Emenler köyü “Ennar”, Karaburç köyü “Karabaş”, Sırmalı köyü “Sırmalı”, halk arasında “Şemetler” olarak da bilinen Şemedoğlu köyü “Şehidoğlu”, günümüzde “Suludere” adını taşıyan Yağas köyü “Yakası”, halk arasında “İpsara/İbsara” olarak da bilinen Absara köyü “Ayasra” şeklinde okunmuştur. Yani, hâlihazırda temettüât defterine konu olmuş olan köylerin tamamına yakını, gerçekte olmayan şekillerde adlandırılmıştır.⁷ Ayrıca, tezin “Giriş” kısmında bulunan ve “Kiraz İsminin Kaynağı” başlığını taşıyan bölümde (s.34-35) “Keles” sözcüğü üzerinde durulmasına rağmen, niçin teze “Kilas” adı verilmiştir? Bu da akıllara takılan bir sorudur.
4. Temettüât defterleri okunurken birtakım atlamalar yapılması ve hâne sayılarının yer yer eksik gösterilmesi, tezdeki bir başka “büyük eksiklik” olarak değerlendirilebilir. Yağlar ve Karaman Çiftlikleri hususunda alenen gözlemlenebilecek olan bu durum⁸; defterlerin okunmasındaki eksiklikler gerek maddî varlıkların tespitine ve gerekse meslek, isim, unvan, lâkap gibi sosyo-ekonomik verilerin elde edilmesine ket vurmaktadır.
5. Keles'teki yaşama ve arazilerin kullanımına ilişkin bilgi veren bir unsur, belki de “tezde kullanımının gereksiz olduğu” düşüncesinden ötürü

Sosyo-Ekonomik Durumu (1844-1845), (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Manisa 2019.

7 Tütüncü, 2019: 31. Köy isimlerinin orijinal hâlleri için bkz. Yıldız, 2024a: 41.

8 Tezin 36. Sayfasında verilen “temettüât defterindeki nüfusa” ilişkin bilgiler arasında “Yağlar” çiftliğinin adı geçmemektedir. Yağlar ve Karaman'ın aynı defterde bulunmasından kaynaklanabilecek olan duruma ilâveten; tez, Karaman'da 41 hânenin temettüât bilgisi bulunduğunu ele almaktadır. Ancak, Yağlar ve Karaman Çiftliklerinin temettüâtının mukayyit olduğu defterde 61 adet temettüât kaydı bulunmaktadır. Bkz. Tütüncü, 2019: 36; BOA. ML.VRD.TMT. d.02186.

atlanmıştır.⁹ Bahsedilen unsur, hâlihazırda Keles'te ikâmet etmese de burada arazi sâhibi olan şahıslara ilişkin verilerdir. Hangi şahsın, hangi köyde, ne kadar mal varlığı olduğu hakkında bilgi veren ve temettüât defterlerinin son kısmında bulunan verilerin atlanması; Keles'in arazi planlaması, rağbet gören köylerin tespiti, genellikle nerelerde ikâmet eden şahısların Keles'te mülk sâhibi oldukları gibi malûmatın ortaya çıkmamasına sebebiyet vermiştir.

6. Temettüât defterlerinde geçen hâne reislerinin isim, unvan, lâkap bilgileri, her köy için ayrı ayrı tablolar hâlinde verilebilirdi. Böylelikle; temettüât defterleri, bir “bütün” olmak suretiyle daha derli-toplu kullanılmış olurdu. Bir önceki maddede belirtildiği üzere; defterlerin okunmasında atlamalar yapılmış ve isimler ile lâkaplar meselesi de bu durumdan etkilenmiştir. Hangi lâkabin, hangi köydeki, hangi kişiye ait olduğu bilgisi ise; bahse konu tezde zaten tespit edilememektedir.

Yukarıda ifade ettiğimiz gerekçeler; Keles'i konu alan temettüât defterlerinin daha kapsamlı bir şekilde, yeniden ele alınmasına sebebiyet verebilir. Zira bölgenin XIX. yüzyılın ilk yarısındaki durumuna ilişkin önemli bir tarih kaynağı olan defterler, -dönemin diğer kaynaklarıyla birlikte ele alındığında- en azından “XIX. yüzyılın tamamen değerlendirilebilmesi” hususunda kilit rol oynamaktadırlar. Bu yüzdendir ki; Keles'in “gelire dayalı erkek nüfusuna” ilişkin isim ve lâkap bilgilerini irdeleyen bu çalışmamız, “bahsedilen durumu gidermenin yollarından bir tanesi” olarak görülmelidir.

Keles Kazasına ait temettüât defterleri ve defterler hakkındaki bazı bilgiler, şöyledir:

Tablo-1: Keles (Kiraz) Kazasına İlişkin Temettüât Defterlerine Ait Bilgiler			
Sıra Nu.	Karye Adı	Defterin Arşiv Tasnif Numarası	Fiziksel Özellikleri
1	Karye-i Çavuşdağı	BOA. ML. VRD. TMT. d.02173	Ciltsiz, Ebrusuz, 19X55 Ebadında, 32 Sayfa
2	Karye-i Çölmekçi	BOA. ML. VRD. TMT. d.02174	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X56 Ebadında, 16 Sayfa
3	Karye-i Çanakçı	BOA. ML. VRD. TMT. d.02175	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X56 Ebadında, 16 Sayfa
4	Karye-i Akkeçili	BOA. ML. VRD. TMT. d.02176	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X56 Ebadında, 8 Sayfa
5	Karye-i Emenler	BOA. ML. VRD. TMT. d.02177	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X56 Ebadında, 12 Sayfa

9 Örnek için bkz. BOA.ML.VRD.TMT. d.02173: 28-31; BOA.ML.VRD.TMT. d.02183: 26; BOA.ML.VRD.TMT. d.02186: 8-11; vd.

6	Karye-i Elbi	BOA. ML. VRD. TMT. d.02178	Ciltsiz, Ebrusuz, 21X56 Ebadında, 20 Sayfa
7	Karye-i Arkacılar	BOA. ML. VRD. TMT. d.02179	Ciltsiz, Ebrusuz, 21X56 Ebadında, 16 Sayfa
8	Karye-i Haliller	BOA. ML. VRD. TMT. d.02180	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X55 Ebadında, 12 Sayfa
9	Karye-i Sıyrımlı	BOA. ML. VRD. TMT. d.02181	Ciltsiz, Ebrusuz, 19X56 Ebadında, 12 Sayfa
10	Karye-i Şemedoğlu (Şemetler)	BOA. ML. VRD. TMT. d.02182	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X56 Ebadında, 8 Sayfa
11	Karye-i Karabuğ	BOA. ML. VRD. TMT. d.02183	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X56 Ebadında, 28 Sayfa
12	Çiftlik-i Yağlar ve Çiftlik-i Karaman	BOA. ML. VRD. TMT. d.02185	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X54 Ebadında, 24 Sayfa
13	Karye-i Absara	BOA. ML. VRD. TMT. d.02186	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X45 Ebadında, 12 Sayfa
14	Karye-i Umurca (Umurcalı)	BOA. ML. VRD. TMT. d.02187	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X55 Ebadında, 12 Sayfa
15	Nefs-i Keles	BOA. ML. VRD. TMT. d.02188	Ciltsiz, Ebrusuz, 20X55 Ebadında, 24 Sayfa
16	Karye-i Yağas (Suludere)	BOA. ML. VRD. TMT. d.02189	Ciltsiz, Ebrusuz, 19X55 Ebadında, 28 Sayfa

Harita-1: Günümüzde İzmir'e Bağlı Olan Kiraz İlçesi'nin Topografyasını Gösterir Harita

1. Tarihi Ve Coğrafi Yönleriyle Keles (Kiraz)

Keles; Batı Anadolu'da, bugünkü İzmir sınırları içerisinde bulunmaktadır. İzmir'in en doğu kısmında bulunan ve sınır itibarıyla Nazilli (Aydın) ile Alaşehir ve Salihli (Manisa) illeriyle sınırdaş olan bölge; kuzey, kuzeydoğu ve güneydoğu yönleri bakımından dağlık ve engebeli bir araziye sâhiptir.¹⁰ Coğrafi konumu itibarıyla Akdeniz ikliminin hâkim olduğu Keles; maki bitki örtüsüyle bezenmiş bir hâlde bulunmakta ve türlü meyve ile sebze üretimine olanak sağlamaktadır.

Şemseddin Sâmî, "tarih ve coğrafya sözlüğü" olarak kaleme aldığı *Kâmusü'l-A'lâm*'da Keles'i şöyle tarif etmektedir:

*"Aydın Vilâyeti'nin İzmir yâni merkez sancağına tâbi (Ödemiş) Kazası'nda ve Ödemiş'in 28 kilometre şarkında nahiye merkezi bir karye olup, 362 abâlisi vardır. Keles Nahiyesi kazanın kısm-ı şarkîsinden ibaret olup, 29 karyeden mürekkeptir. Abâlisi 8032 kişi olup, cümlesi Müslim'dir. Arazisi mümbit olup, zahire ve meyve vesaireye müteallik hayli mahsulâtı vardır."*¹¹

Küçük Menderes Havzası dâhilinde bulunan Keles, tarih boyunca pek çok medeniyetin ve siyasî teşekkülün hâkimiyetinde kalmıştır. Bölgenin verimli araziler ile Küçük Menderes Nehri gibi mühim bir su kaynağına sâhip olması, bahse konu durumun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Nitekim Antik süreçte Lidya (Lydia) sınırları içerisinde bulunan bölge, kuzeyde "Tmolos" olarak adlandırılan Bozdağlar, güneyde de "Messogis" olarak adlandırılan Aydın Dağları tarafından kuşatılmıştır. Bu iki dağ silsilesi arasında bulunan Küçük Menderes Nehri ise, bu dönemde "Kaystros" nâmiyle anılmıştır. Bölgedeki tarımı besleyen bir nehir konumundaki Kaystros, dönem içerisinde "doğaya dair birtakım kutsal değerler atfedilmesi" olgusundan etkilenmiştir. Dolayısıyla; nehrin adı olan Kaystros, aynı zamanda "ırmak tanrısı" hüviyetine bürünmüştür.¹² Kaystros'a bu denli kıymet bahşeden Lidyalıların, nehrin kaynağı olan mahalle, yâni Keles'in "Kadın Deresi" olarak bilinen mevkiine de "kutsallık" atfetmeleri muhtemeldir.¹³ Keles, bahse konu dönem içerisinde¹⁴ "Coloc" olarak adlandırılmıştır.¹⁵

10 Bkz. Harita-1.

11 Şemseddin Sami, 1314: 3871.

12 Üreten, 2016: 572.

13 Yıldız, 2024a: 14.

14 Bölgedeki diğer yerleşimler ise, şunlardır: Palaiapolis (Beydağ), Dıgda (Adagide), Dioshieron (Birgi), Hypaipa (Datbey / Günlüce), Neikaia (Gerçekli-Ayasuret Dolayları), Dideiphyta (Gökçen dolayları), Thyaira (Tire), Almoura (Tire-Eskioba), Bona (Bonita, Boğaziçi), Larisa (yeri belli değil), Metropolis (Torbalı), Ephesos (Efes). Bkz. Sevin, 2001:188-189; Üreten, 2016: 565; Yıldız, 2024b: 71.

15 Kiraz adının kökeni ve tarihesi hakkında tafsilâtı bilgi için bkz. Yıldız, 2024a: 7-11.

Lidya Devleti'nin Akhamenidler tarafından yıkılması (MÖ.547-546), Batı Anadolu'da Pers idaresinin başlamasına ve birtakım siyasî yapılar kurulmasına zemin hazırlamıştır.¹⁶ Ancak Küçük Menderes Bölgesi'nde varlık gösteren idarî birimler, Roma otoritesinin tesis edilmesine değin yapılarını muhafaza edebilmeyi başarmışlardır.¹⁷ Romalıların bölgede otorite kurmalarıyla birlikte; idarî birimler, birtakım dinî merkezlere ve buna dayalı adlandırmalara maruz kaldılar. Bu değişimlere maruz kalan yerleşimler arasında, çalışma konumuz olan Keles de bulunmaktadır ki; Kaytros'un doğduğu Kadın Deresi, bu dönemde "Kilbos" olarak adlandırılmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz üzere; nehrin doğduğu yere atfedilen kutsallık dolayısıyla Coloe (Kiraz), Palaiapolis (Beydağ) ve Neikaia (Ayasuret) yerleşimlerini kapsayan bölgeye "Kilbianon" adı verilmiştir.¹⁸ "Kilbosluların yeri/yurdu" anlamına tekâbüle edebilecek olan bu adlandırma, yukarı ve aşağı olmak üzere bölgeyi iki parçaya ayırmıştır. Buna göre; Coloe ve Palaiapolis "Yukarı Kilbianon" ve Neikaia ise "Aşağı Kilbianon" olarak benimsenmiştir (Bkz. Harita-2).¹⁹

Bölgede Bizans hâkimiyetinin başlaması, idarî yapılanmada ve bu yapılanmaların isimlerinin değiştirilmesine etkili olmuştur. Bizans İmparatorluğu'nun Hristiyanlığı kabul etmesi dolayısıyla yaşanan bu değişiklikler, daha önceki dönemlerde paganlıkla ilişkili olan mahalleri daha ziyade etkilemiştir. Koloe (Kiraz) ve Palaiapolis (Beydağ) ahâlisinin kendi hâlinde yaşamış olmaları dolayısıyla; milâttan sonraki dönemde "şehir" statüsüne bürünen bu yerleşimler, para basmaya gerek duymamışlardır.²⁰

Türkler, Malazgirt Meydan Muharebesi'nin (1071) ardından, Anadolu'nun "Türk yurdu" hâline getirilmesini hedeflediler. Bu hedefin gerçekleşmesi noktasında Anadolu'da başlayan hâkimiyet mücadeleleri, Anadolu'nun en batı kısmında bulunan İzmir'i de etkilemiştir. İzmir, Emîr Çaka tarafından fethedilmiş (1081) ve bölgede Türk hâkimiyeti başlamıştır. Ancak bu hâkimiyet, Emîr Çaka'nın vefatından kısa bir süre sonra ortadan kalmıştır. İzmir'deki Türk hâkimiyeti her ne kadar ortadan kalkmışsa da Türkler, Anadolu içerisinde hızlıca ilerlemişler ve Bizans'ın hâkimiyetine kritik darbeler indirmişlerdir. Bunun neticesinde; Bizans, -her ne kadar dinen ve siyaseten ayrı olsa da- "Katoliklerin lideri" konumundaki Papa'dan ve tabîi olarak Katoliklerden "yardım alabilme" umudunu beslemiştir.

16 Sevin, 2001:186-187.

17 Veli Sevin, bölgedeki kültürel varlığın ve yapının Septimius Severus (193-211) Dönemi'ne değin sürdüğünü belirtmektedir. Bkz. Sevin, 2001: 189.

18 Meriç, 1988: 203; Sevin, 2001:180.

19 William M. Ramsay'a göre; Neikaia, Coloe (Ramsay'a göre Kolose (?)) Yukarı Kilbianon arazisi içerisinde. Bkz. Ramsay, 1960: 121.

20 Meriç, 1988: 206.

Uzun bir dönem beslenen bu umut, Papa II. Urban Dönemi'nde icraata geçmiş ve Haçlı Seferleri süreci başlamıştır. Dolayısıyla; bu seferler, İzmir'in bulunduğu Batı Anadolu başta olmak üzere, Türklerin ve Müslümanların hâkim oldukları büyük bir coğrafyada etkili olmuşturlar.²¹

İzmir çevresindeki Bizans hâkimiyeti, Tavâifu'l-Mülûk dönemine değin sürmüştür. Bu dönemde ise, iyice gücünü yitiren Bizans, elde tuttuğu pek çok alanı kaybetmiştir. Küçük Menderes Bölgesi'nin bulunduğu İzmir de bunlardan bir tanesidir. Batı Anadolu'nun Türk hâkimiyetine girmesi için gayret gösteren Germiyanogulları Beyliği'nin sübaşlarından olan Aydınoglu (Mübarizü'd-Din) Mehmed Bey, Küçük Menderes üzerinde fetih faaliyetleri icra etmiş ve bu icraatın sonucunda beyliğini kurmuştur (1308).²² Beyliğin kurulmasından itibaren hızlıca artan seferler neticesinde; Aydınogulları Beyliği, Yıldırım Bayezid Dönemi'ne değin bağımsızlığını müdafaa etti. Yıldırım Bayezid'in fetihleri neticesinde Osmanlı İmparatorluğu'na ilhak olan beylik, Emîr Timur ile Yıldırım Bayezid arasında gerçekleşen Ankara Savaşı'nın (1402) ardından yeniden bağımsızlık kazandı. Osmanlıların "Fetret Devri" süresince birtakım hareketliliklere sahne olan bölge; Sultan II. Murad Dönemi'nde, kesin olarak Osmanlı hâkimiyetine girdi (1426).

Bölgede Osmanlı hâkimiyetinin başlaması, bölgedeki idarî yapının aynen devam etmesine zemin hazırladı. XVI. asra kadar aynı şekilde kalan bölge; Kânunî Sultan Süleyman'ın seferleri dolayısıyla düzenlenen idarî teşkilâtın nasibini aldı ve Sığla Sancağı'na dâhil edildi. Aydın Bölgesi'nin doğu kesimlerinde yer alan Keles ise, Aydın Sancağı'na tâbi oldu. Bölge, Sultan II. Mahmud'un köklü reformları ve akabinde gelen idarî düzenlemelerden etkilendi. Yeniçeri Ocağı'nın lâğvından (1826) sonraki süreçte yapılan bu reformlar arasında, idarî taksimat, büyük bir yer tutmakta idi.²³ Öyle ki; bu dönemde Aydın, Menteşe, Saruhan ve Sığla Sancakları, "Aydın Eyâleti" çatısı altında toplanmıştır.

21 Ostrogorsky, 2006: 332.

22 Köprülüzâde Mehmet Fuad, 1928: 4.

23 II. Mahmud'un mahallî idareler noktasında reform yapmasına zemin hazırlayan gelişmeler ve bu gelişmelerin İzmir'e etkileri hakkında detaylı bilgi için bkz. Tuncer Baykara, *XIX. Yüzyılda Aydın Eyâleti*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, (Yayınlanmamış Lisans Tezi), İstanbul, 1966; Serap Tabak, *İzmir Şehrinde Mülki İdare ve İdareciler (1867-1950)*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 1997.

Harita-2: Küçük Menderes Bölgesi'nin Antik Dönemdeki Doğu Kısımlarını Gösterir Harita (Bkz. Meriç, 1988: 204)

XIX. yüzyılın ilk yarısı (1845) hakkında bilgi veren temettüât defterlerine göre; Keles'teki karye, mahalle ve çiftlikler şunlardır: Çavuşdağı Karyesi, Çölmekçi Karyesi, Çanakçı Karyesi, Akkeçili Karyesi, Emenler Karyesi, Elbi Karyesi, Arkacılar Karyesi, Haliller Karyesi, Sırmılı Karyesi, Şemedoğlu (Şemetler) Karyesi, Karaburç Karyesi, Absara Karyesi, Umurca (Umurcalı) Karyesi, Yağas (Suludere) Karyesi, Yağlar Çiftliği ve Karaman Çiftliği. İsimleri zikredilen yerleşimlerin muhtarları ve imam-hatipleri hakkında temettüât defterlerinde tespit edilen bilgiler ise, şöyledir: Çavuşdağı Karyesi'nde "muhtar-ı evvel" Koca Hasan oğlu İsmail bin Hasan, "muhtar-ı sâni" Korgalıoğlu Molla Hasan bin Mehmed ve "hatib" Abdullah Efendi ibn-i Ali; Çölmekçi Karyesi'nde "imam" Molla Hüseyin bin İsmail; Emenler Karyesi'nde "muhtar" Zeyrek oğlu İbrahim, "imam" Ak Mehmed oğlu Molla Hüseyin; Elbi Karyesi'nde "muhtar" Hacı Süleyman bin Mehmed, "imam" Hacı oğlu Molla Hasan; Karaburç Karyesi'nde "hatib" Hasan Efendi ibn-i Mehmed; Umurca (Umurcalı) Karyesi'nde "muhtar-ı evvel" Koca Ali bin Hasan, "muhtar-ı sâni" Hacı Mustafa bin Mustafa, "imam" Molla Mustafa bin Hasan; Keles kaza merkezinde "muhtar" Demirci Hüseyin bin Hüseyin, "imam" Mehmed Efendi ibn-i Süleyman; Yağas (Suludere) Karyesi'nde

“muhtar” Molla Mehmed bin İbrahim, “büyük ihtimâlle hatib²⁴” Hatiboğlu İbrahim Efendi bin Mehmed vazife yapmaktadır. Dolayısıyla; Keles’te 6 muhtar, 2 muhtar-ı sâni, 5 imam ve 2 hatip görev yapmaktadır.

Temettüât defterleri -Giriş’te belirtildiği üzere- hâne reislerini kaydeder. Yâni, hâne reisi konumunda bulunan erkek -gelir söz konusu olan bâzı durumlarda, kadın- ve bu erkeğin farklı alanlardaki gelirleri defterin konusu olur. Dolayısıyla; defterler, kayıtlarını muhafaza ettikleri karye, mahalle ve çiftlik üzerinde bulunan hâne adedini de aktarmış olurlar. Hâne bilgisine vâkıf olunması, tarihçiler arasında “hâne bilgisiyle tahminî nüfus çıkarımı yapılabilir mi?” sorusunu tartışmaya açmıştır. Uzun müddet süren tartışmalar neticesinde birtakım hocalar tarafından çeşitli katsayılar ileri sürülmüştür²⁵ ki; tarihin sosyo-ekonomik meseleleri üzerine ciddî eserler meydana getirmiş olan Prof. Dr. Ömer Lütfi Barkan’ın (1903-1979) “Hâne x 5” metodu²⁶, bu katsayılardan bir tanesidir. Bu çalışmada kullanacağımız “Hâne x 5” metoduna göre; 1845 tarihli temettüât defterlerinde Keles’e dair nüfus bilgisi şöyledir:

<i>Tablo-2: Temettüât Defterlerine Göre Keles’in (Kiraz) Nüfusu</i>			
	Karye, Mahalle, Çiftlik Adı	Hâne Sayısı	Tahminî Nüfus (Hâne x 5)
1	Karye-i Çavuşdağı	87 Hâne	435 Kişi
2	Karye-i Çölmekçi	28 Hâne	140 Kişi
3	Karye-i Çanakçı	24 Hâne	120 Kişi
4	Karye-i Akkeçili	13 Hâne	65 Kişi
5	Karye-i Emenler	15 Hâne	75 Kişi
6	Karye-i Elbi	45 Hâne	225 Kişi
7	Karye-i Arkacılar	11 Hâne	55 Kişi
8	Karye-i Haliller	30 Hâne	150 Kişi
9	Karye-i Sıyrımlı	23 Hâne	115 Kişi
10	Karye-i Şemedoğlu (Şemetler)	12 Hâne	60 Kişi
11	Karye-i Karaburç	62 Hâne	310 Kişi

24 Şahsın “imam-hatip” olduğu, defterde kayıtlı değildir. Lâkin Keles temettüât defterleri, önce imamları ve hatipleri sonrasında da muhtarları kaydetmektedir. Bu, ilgili şahsın imam-hatip olması yolundaki ilk ipucu olabilir. Bir diğer ipucu da meslekî yapılanmanın baba-oğul arasında “miras” gibi telâkki edilmesi veya meslekî türden lâkapların taşınmasıdır. Burada bahsedilen şahsın adı, Hatiboğlu İbrahim Efendi bin Mehmed’dir. Dolayısıyla; “Hatip” lâkabını taşıyan İbrahim Efendi’nin hatip olma ihtimâli, kuvvetle muhtemeldir. Bkz. BOA.ML.VRD.TMT. d.02189, 1261: 2.

25 Bkz. Nejat Göyünç, “‘‘Hane’’ Deyimi Hakkında”, *Tarih Dergisi*, S.32, (1979), ss.331-348.

26 Barkan, 1953: 13.

12	Çiftlik-i Yağlar ve Karaman	61 Hâne	305 Kişi
13	Karye-i Absara	18 Hâne	90 Kişi
14	Karye-i Umurca (Umurcalı)	18 Hâne	90 Kişi
15	Nefs-i Keles	28 Hâne	140 Kişi
16	Karye-i Yağas (Suludere)	59 Hâne	295 Kişi
TOPLAM (Keles)		534 Hâne	2670 Kişi

Yukarıdaki tabloda (Tablo-2) aktardığımız verilere göre; Keles bünyesinde 534 hâne bulunmakta ve bu hânelerde 2670 kişi (tahminî) yaşamaktadır. Yine tablodan elde edilen bir başka malûmat ise, nüfusun büyük bir kısmının kaza merkezinden uzakta yaşadığıdır ki; Çavuşdağı, Elbi, Karaburç, Haliller gibi karyelerin nüfusu, bu çıkarımı doğrulamaktadır.

Temettüât defterleri, bölgede icra edilen iktisadî faaliyetler hakkında teferruatlı bilgiler içermektedir. Bunlar arasında bölgede yapılan tarım ve hayvancılık, ticaret, gelir sağlayan her nevi zanaat, üretilen hammaddeyi işleyecek çeşitli atölye ve tesisler (değirmen, yağhane vs.) gibi gelir kaynakları bulunmaktadır. Keles'e dair tutulan temettüât kayıtlarına bakıldığında görülmektedir ki; Keles, ekseriyetle (433 hâne) tarım ve hayvancılık üzerine geçimini sağlayan *tebaayı* bünyesinde barındırmaktadır. Hayvancılık sahasında küçükbaş hayvancılık birinci sırada yer alırken; sırasıyla büyükbaş hayvancılık, arı kovanı (adet)²⁷, yük ve binek hayvanı, ipek böceği kozası²⁸ gibi faaliyetler de bunu takip etmektedir. Tarımsal faaliyetlerde ise, -defterlere göre- şöyle bir çıkarım yapılabilmektedir: Keles'te zeytin, ceviz, kestane, armut, dut, üzüm bağı gibi ağaçlar yetiştirilmektedir. Kolaylıkla fark edilebileceği gibi; bu ağaçlar, genellikle iyi gelir getiren ve birtakım sınaî hammadde olarak değerlendirilebilme potansiyeli taşımaktadırlar. Ayrıyeten Keles, tahıl tarımı hususunda önemli bir üretim mahallidir. Kaza dâhilinde ciddî oranda arpa, buğday, çavdar, susam, yulaf, darı, börülce gibi bitkilerin yetiştirilmesi, zikredilen durumu açıklamaktadır.²⁹

27 Örneğin; Elbi Karyesinde ikamet eden ve “erbâb-ı ziraattan” olan Canbazoğlu Abdullah bin Hüseyin'in 5 adet arı kovanı bulunmaktadır. 1260 yılında arıcılıktan 35 kuruş gelir elde eden şahıs, 1261'de de 30 kuruş kazanmıştır. Bkz. BOA.ML.VRD.TMT. d.02178, 1261: 3. Bir başka örnek ise, Umurca (Umurcalı) Karyesi'nden verilebilir. “Erbab-ı ziraattan” olan İmam Molla Mustafa bin Hasan'a ait olan 8 adet arı kovanı, 120 kuruşluk gelir getirmiştir. Bkz. BOA.ML.VRD.TMT. d.02187, 1261: 1.

28 Örneğin; Keles'in Yağas (Suludere) Karyesinden Ak Hasan oğlu Hüseyin bin Mahmud, 300 adetlik ipek mahsulü elde etmiş ve 1260 yılında, bu mahsulün geliri olarak 100 kuruş kazanmıştır. Bkz. BOA.ML.VRD.TMT. d.02189, 1261: 8.

29 Bu durum, Aydın Vilâyet Sâlnâmelerinde de aktarılmıştır. Bkz. Aydın Vilâyet Sâlnâmesi, H.1313/M.1895: 202.

Tanzimat Dönemi içerisinde faaliyete geçirilen 1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnâmeleri, bölgenin durumunun değişmesi bakımından gayet önemli bir gelişme idi. Zira bu nizamnâmeler dolayısıyla idarî birimler ve bölgelerin mahallî yönetimleri köklü değişikliklere maruz kalmıştı. Keles'in ve Küçük Menderes Bölgesi'nin bu düzenlemelerden nasıl etkilendiği hususu, kendisini sâlnâmelerde göstermiştir. Öyle ki; Osmanlı nüfus defterlerinde ve temettüât defterlerinde “kaza” olarak adlandırılan Keles, artık “Ödemiş Kazasına bağlı bir nahiye” hüviyetine bürünmüştür. H.1285/M.1868 Tarihli *Sâlnâme-i Devlet-i Âliyye-i Osmanîyye*'de de açıkça görülecek olan bu durum; bahse konu sâlnâmenin satırlarında, şöyle aktarılmıştır:

“Aydın Vilâyeti – İzmir Sancağı

Nefs-i İzmir, Nahiye-i Birûnâbad [Bornova], Nahiye-i Seydiköy [Gaziemir], Nahiye-i Torbalı maa Tiryande, Nahiye-i Nif [Kemalpaşa], Urla, Nahiye-i Seferihisar, Nahiye-i Kilizman [Güzelbahçe], Menemen, Nahiye-i Yamanlar, Nahiye-i Karşuyaka, Foçateyn, Nahiye-i Güzelhisar-ı Menemen, Kuşadası, Nahiye-i Çanlı, Nahiye-i Ayasuluğ [Selçuk], Çeşme, Nahiye-i Alaçatı, Nahiye-i Karaburun, Tire, Nahiye-i Bayındır, Ödemiş, Nahiye-i Birgi, Nahiye-i Keles maa Balyanbolu [Beydağ]”³⁰

Aydın Vilâyet Sâlnâmelerine göre; Keles'teki belediye teşkilâtının kuruluşu, 1888 yılına rastlamaktadır. Yine aynı sâlnâmeye göre; Keles'in ilk belediye başkanı İbrahim Efendi iken ilk kâtibi de Şevket Efendi'dir.³¹ Keles'in XIX. yüzyılın nihâyetlerindeki nüfusu ise, -Aydın Vilâyet Sâlnâmelerine göre- şöyledir:

Veri Kaynağı	Nüfus		Toplam / Tahmini Nüfus	Bina / Hâne
	Erkek	Kadın		
<i>R.1307/M.1891 Tarihli Aydın Vilâyet Sâlnâmesi</i>	-	-	7869	1392
<i>H.1312/M.1894 Tarihli Aydın Vilâyet Sâlnâmesi</i>	4185	4254	8439	1382
<i>H.1313/1895 Tarihli Aydın Vilâyet Sâlnâmesi</i>	4215	4292	8507	1382

30 Sâlnâme-i Devlet-i Âliyye-i Osmanîyye, H.1285/M.1868: 179.

31 Aydın Vilâyet Sâlnâmesi, R.1304/M.1888: 301; Yıldız, 2024a: 38-39.

Keles'in XIX. yüzyılın ikinci yarısındaki eğitim durumu hakkında sâlnâmelerden bilgi edinmek mümkündür. Hem Aydın Vilâyet Sâlnâmeleri hem de Maarif Sâlnâmeleri kaynaklığında elde edilebilecek bilgilere nazaran denilebilir ki; Keles'te medrese bulunmamakta, nahiye merkezinde bir ibtidaî ve bir rüşdiye³² bulunmakta ve nahiyeye tâbi bulunan karyelerde 20 adet ibtidaî mektebi faaliyet göstermektedir.³³

Keles Nahiyesi, sâhip olduğu statüsünü Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında da sürdürmüştür. İzmir'e bağlı bir nahiye olarak uzun müddet varlık gösteren Keles, bu süreçte "Kiraz" adını almıştır. 11 Haziran 1947 tarihinde yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı'na göre; Kiraz, artık "ilçe" statüsüne kavuşmuştur. Ancak, kânun, 1 Ocak 1948 tarihinde yürürlüğe gireceğinden ötürü; Kiraz'ın ilçe olarak kuruluşu, "1948" olarak kabul görmektedir.³⁴

2. XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Keles'te (Kiraz) Kullanılan İsimler ve Lâkaplar (Temettüât Defterlerine Göre)

2.1. İsimler

İnsanın kimliğini gösteren ve bulunduğu ortamda ayırt edilebilmesini sağlayan isim, aynı zamanda bir "sosyolojik" malzemedir. Bir bölgenin siyasî, dinî, içtimai, örfi vb. hususiyetleri hakkında önemli bir "yol gösterici" kaynak olan isimler, bahse konu ifadelerle binaen mahallî tarih için gayet mühimdirler. Osmanlı İmparatorluğu özelinde, XIX. yüzyılda, isimler hususunda bilgi edinmeye olanak tanıyan temettüât defterlerine göre; Keles'te kullanılan isimler, aşağıdaki tablodaki gibidir:

32 Devlet Arşivleri Başkanlığı'nda tespit edilen bir vesikaya göre; Keles'teki rüşdiyenin açılması amacıyla ahalinin yardımına başvurulmuş ve ahali, kendi arasında 11.700 kuruş miktarında bir yardım toplayabilmiştir. Ahalinin yardımları neticesinde ortaya çıkan rüşdiyenin temel atma töreni sırasında 4 adet kurban kesilmiştir. Bkz. BOA.MEMKT.303-13-1. (Belge Tarihi:16 Kânun-ı Evvel 1311).

33 Yıldız, 2024a: 52-54.

34 Resmî Gazete, 1947: 12506-12507.

Tablo-4: Temettüât Defterlerinde Geçen İsimler ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)

Sıra Nu.	İsim ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	İsim ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	İsim ve Kullanım Adedi
1	Abdullah – 37	16	Hamza – 3	31	Osman – 38
2	Abdülkadir – 3	17	Hasan – 125	32	Ömer – 4
3	Abdülkerim – 3	18	Haydar – 2	33	Ramazan – 4
4	Âdem – 3	19	Himmet – 10	34	Receb – 2
5	Ahmed – 44	20	Hüseyin – 109	35	Samed – 1
6	Ali – 87	21	İbrahim – 54	36	Sefer – 4
7	Atnaş – 1	22	İsmail – 28	37	Süleyman – 34
8	Ayşe – 2	23	Kerim – 1	38	Şâ’ban – 2
9	Bekir – 8	24	Mehmed – 222	39	Şemsi – 1
10	Bolat – 2	25	Memiş – 1	40	Veli – 21
11	Derviş – 1	26	Mestan – 2	41	Yanni – 1
12	Emir – 8	27	Musa – 8	42	Yunus – 1
13	Gökçen – 3	28	Muslih – 9	43	Yusuf – 15
14	Habib – 1	29	Mustafa – 106	44	Zeliha – 1
15	Halil – 56	30	Nasuh – 1		
TOPLAM: 44 Farklı İsim – 1069 Defa Kullanım					

Tabloya göre; Keles’te yaşamakta olan erkekler arasında Mehmed, Hüseyin, Hasan, Ali, Mustafa, İbrahim, Ali, Halil, Ahmed, Süleyman gibi isimler sıkça kullanılmaktadır. Müslümanlar tarafından kullanılan ve Arap kökenli olan isimlerin sıkça kullanılması; bölgede ikamet eden nüfusun, ekseriyetle Müslüman olduğunu göstermektedir. Ayrıyeten; Atnaş ve Yanni gibi ecnebi isimlerin çok cüz’i sayıda bulunması, bahse konu durumu güçlendiren bir diğer göstergedir.

Tablodaki isimlere bakılırsa; Muhammed isminin değiştirilmiş hâli olan “Mehmed” ile Hülefâ-yı Râşidîn Dönemi’nin halifelerinin isimleri olan [Ebu] Bekir, Ömer, Osman, Ali gibi isimlerin ciddî oranda kullanılması, Kelesliler tarafından gösterilen hürmete örnek verilebilir.³⁵ Bununla birlikte; Hasan ve Hüseyin isminin ciddî oranda kullanılmış olması da Hz. Muhammed’in (SAV) torunları ve Hz. Ali’nin de oğulları olan Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’e duyulan bir saygının “genel bir kabulleniş” olduğunu göstermektedir.

Temettüât defterleri uyarınca hazırlanmış olan tabloya göre; Keles’te “hâne reisi” olarak kaydedilmiş olan hanımefendiler de bulunmaktadır. Bu hanımların maddî gelir temin etmeleri veya gelir getirecek türden malvarlıklarına sâhip olmaları, defterde yer etmelerine vesile olmuşlardır.

35 Tabii, bu hususta, bahsedilen isimlerin diğer yerleşim birimlerinde de sıkça kullanıldığını ifade etmemiz lâzımdır. Bu durum, günümüzde de varlığını muhafaza etmektedir.

Temettüât defterlerine göre; Keles'te gelir elde eden ve defterlerde kaydı bulunan hatunlar şunlardır: Keles merkezinde yaşayan Ayşe Hatun, Seyis Hasan bin Abdullah'ın zevcesi olmakta ve malvarlığı bulunmakta³⁶; Yağas'ta (Suludere) ikamet eden ve Bakkalcılıkta hemhâl olan Ayşe Hatun, gelir elde etmekte³⁷; Zeliha Hatun ise, Karaman Çiftlik'inin mutasarrıfı bulunmaktadır³⁸.

2.2. Lâkaplar

Türlü özellikleri dolayısıyla kişilere takılan lâkaplar, gündelik hayat içerisinde sıklıkla kullanılırlar. Aslen Arapça kökenli olan ve “sıfat”, “vasıf” gibi anlamlara tekâbül eden lâkap kelimesi³⁹; insanın, ömrü süresince edindiği yan isimlerdir. Ferdin içerisinde bulunduğu toplum/topluluk tarafından fiziksel, davranışsal ve karakteristik açılarından süzülmesi neticesinde ortaya çıkan lâkaplar; ferdin meslekî becerisi, toplum içerisindeki statüsü ve edinmiş olduğu hasletleri de kapsamak suretiyle ortaya çıkarlar. Yapısı itibarıyla “çevre faktörünün eseri” olduğundandır ki; lâkap alınmaz, takılır.

İnsanlara lâkap takılması noktasında birtakım emeller bulunmaktadır ki; bu emeller, şöyle tasnif edilebilir: Lâkap takılan insanın iyi ve takdir edilmesi gereken hususiyetlerini vurgulama; insanın toplum içerisinde kolaylıkla ayırt edilmesine sebebiyet veren dış görünüş, rahatsızlık, davranış gibi unsurlar ekseninde takılıp “imleme” amacı gütmeye; kötü niyetli kimseler tarafından küçümseme, alay etme ve dışlama gibi emeller besleme...

Sosyo-kültürel hayatın bir gerçeği olan lâkaplar; tarihten günümüze değin kullanılagelmiştir. Yukarıda ifade edildiği emeller doğrultusunda insanlara takılan lâkap bahsi, insanları “doğruya yöneltme ve ideal bir toplum oluşturma” gayretinde olan ilâhî dinlerde de önem verilen bir meseledir. Örneğin; İslâmiyet'in ilâhî kitabı *Kur'ân-ı Kerîm*, insanları hor görme ve küçük düşürme çabası içerisinde bulunulmaması gerektiğini ifade etmekte ve bu tarzda davrananların “zâlim” olduklarını belirtmektedir.⁴⁰

36 BOA.ML.VRD.TMT. d.02188, 1261: 7.

37 BOA.ML.VRD.TMT. d.02189, 1261: 11.

38 BOA.ML.VRD.TMT. d.02185, 1261: 4.

39 Bozkurt, 2003: 65.

40 *Kur'ân-ı Kerîm* bünyesindeki Hucurât Sûresi'nin 11. Âyeti'nde (Cüz 26, Sûre 49, Âyet 11) şöyle buyrulmaktadır:

“Ey müminler! Bir topluluk diğer bir topluluğu alaya almasın. Belki de onlar, kendilerinden daha iyidirler. Kadınlar da kadınları alaya almasınlar. Belki onlar kendilerinden daha iyidirler. Kendi kendinizi ayıplamayın, birbirinizi kötü lakaplarla çağırmayın. İmandan sonra fâsıklık ne kötü bir isimdir! Kim de tevbe etmezse işte onlar zalimlerdir.” Bkz. *Kur'ân-ı Kerîm*, 2010: 515.

Bir komutan veya liderin kendisine yakışan lâkapları edinmesi, siyasette meşruiyetin sağlanması noktasında oldukça önemli bir husustur. Bu öneme atıfta bulunan Nizamü'l-Mülk, *Siyasetnâme*'sinde "lakap, onu taşıyan kişiye uygun olsa gerektir" demektedir ve lakap bahsinin oldukça ciddi bir mesele olduğu üzerine ifadeler sarf etmektedir.⁴¹ Öyle ki; lâkap ve unvan kullanımı, tarihî süreç içerisinde pek çok yöneticide, komutanda, toplumun ileri gelen şahsiyetinde karşılaşılan bir olgudur. Örneğin; cesur olmasına binaen "Aslan Yürekli Richard (Richard the Lionheart)" olarak nâm kazanan I. Richard ile bacak boyunun uzunluğundan ötürü "Uzun Bacaklı (Longshanks) Edward" şeklinde anılan I. Edward, lâkap bahsinin iki farklı türüne -daha evvel aktarıldığı gibi- isabet eden ve İngiliz tarihine mâl olmuş olan iki farklı yöneticidir.

Türk toplum yapısı içerisinde önemli bir yere sâhip olan unvan lâkaplar, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de bu önemini muhafaza etmiştir. Oldukça geniş bir yelpazeye sâhip bulunan bu nevi adlandırmalar arasında aile, aşiret, sülale isimleri; icra edilen meslekler ve bu mesleklerde işgal edilen mevkie dayanan adlandırmalar; dinî yaşayışa veya dinî vecibeleri yerine getirmeye (Hac vazifesi gibi) dayalı nitelendirmeler; fiziksel görünüşe, huya veya tavırlara binaen yapılan adlandırmalar, burada zikredilebilir. Nitekim Osmanlı padişahları içerisinde dahi yaygın olan böylesi adlandırmalar arasında şu örnekleri verebiliriz: Huy ve davranış hususunda Sultan I. Bayezid'e "Yıldırım", II. Bayezid'e "Veli" ile "Sofu", Sultan I. Selim'e "Yavuz"; meslekî duruma veya uğraşlar hususunda Sultan II. Mehmed'e "Fâtih", Sultan I. Süleyman'a "Kanunî", Sultan IV. Murad'a "Bağdat Fâtihî", Sultan IV. Mehmed'e "Avcı"; dış görünüş dolayısıyla Sultan II. Selim'e "Sarı", Sultan II. Osman'a "Genç"; hastalık veya fizikî/ruhanî sorunlar dolayısıyla da Sultan I. Mustafa'ya "Deli"⁴² yakıştırması yapılmıştır.

Temettüât defterleri; aile, köken, dış görünüş, toplumsal statü bildiren ve oldukça yaygın kullanılan lâkapların, Osmanlı tebaasınca ne derece kullanıldığına dair bilgi edinilebilen kaynaklar arasındadırlar. 1845 tarihli temettüât defterlerine göre; Keles'te kullanılan ve birtakım tasnife maruz kalan lâkaplar, şunlardır:

41 Nizamü'l-Mülk, 2009: 225-227.

42 Deli lâkabi, her dâim ruhanî bir hastalığı imlemez. Zira öfke ve gaddarlık noktasında sınır tanımazlık da "delilikle özdeşleştirilir. Türk tarihinden örnek verilecek olursa; XVII. asrın kudretli sadrazamlarından Deli Hüseyin Paşa, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde önemli faaliyetlerde bulunup cesareti ve "âniden parlaması" ile tanınan Deli Halid (Karsıalan) Paşa zikredilebilir. Bu hususta, Rus tarihinden akla gelen ilk örnek de Çar Deli Petro'dan başkası değildir.

2.2.1. Kişilerin Mesleklerini Bildiren Lâkaplar

Meslek bildiren lâkaplar, gündelik hayat içerisinde sıklıkla kullanılan lâkapların başında gelirler. İnsanları tanımlama noktasında önem arz eden bu tür lâkaplar, aynı zamanda bölgenin sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgi içermeleri dolayısıyla değerlidir. Çünkü; bir bölgede icra edilen meslekler ve meslekî yapılanma, bölgenin iktisadî durumunu ve dolayısıyla da içtimâî yapısını şekillendirir.

XIX. yüzyılın ilk yarısında, Osmanlı hâkimiyetindeki bölgelerin meslekî yapılanması hakkında bilgi veren en önemli kaynak, temettüât defterleridir. Defterler, hâne reislerinin hangi işlerle uğraştıklarını hâne bilgisinin üst kısımlarında kaydetmektedirler. Ancak, bazı insanlar ile meslekleri arasında kuvvetli bağ oluşması veya meslekle özdeşleşmesi; mesleklerin “lâkap” hüviyetine bürünmesine zemin hazırlamaktadır. Bunun içindir ki; temettüât defterlerinde çiftçilikle uğraştığı kaydedilen birisi, atalarının mesleğini “lâkap” olarak taşıyabilmektedir. Dolayısıyla; yazıldığı tarihin meslek ve gelir bilgilerini kaydeden temettüât defterleri, aynı zamanda -lâkaplar dolayısıyla- geçmişte icra edilen meslekler hakkında da bilgi verebilmektedirler.

H.1261/M.1845 Tarihli Temettüât Defterlerine göre; Keles dâhilinde barınan kişilerin “meslekî durumu” hakkında bilgi veren lâkaplar, şunlardır:

<i>Tablo-5: Temettüât Defterlerinde Geçen Meslek Bildiren Lâkaplar ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)</i>					
Sıra Nu.	Meslek Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Meslek Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Meslek Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Bağcı – 1	14	Hekim – 1	27	Menzilci – 1
2	Bahçıvan– 3	15	Helvacı – 1	28	Muhtar – 8
3	Bakkalçı – 1	16	İmam – 13	29	Nalband – 1
4	Berber – 2	17	Kadı – 1	30	Odabaşı – 2
5	Buğdaycı – 2	18	Kahveci – 1	31	Pehlivan – 2
6	Canbaz – 2	19	Karcı – 1	32	Pilavcı – 3
7	Çırak – 1	20	Kasab – 5	33	Sabancı – 1
8	Çoban – 8	21	Katırcı – 1	34	Sarraf – 1
9	Değirmenci – 4	22	Kayıkcı – 1	35	Seyis – 1
10	Demirci – 2	23	Kelleci – 1	36	Sığırtmaç – 1
11	Deveci – 1	24	Kethüda – 4	37	Tekneci – 3
12	Eskici – 2	25	Kızır – 2 ⁴³	38	Urgancı – 1
13	Hatib – 3	26	Köpekçi – 1		
TOPLAM: 38 Farklı Meslek Bildiren Lâkap – 90 Defa Kullanım					

43 Kızır; köy muhtarının yamağı hükmünde olan köy kethüdasıdır. Bkz. Şemseddin Sâmî, 1318: 1164.

Yukarıdaki tabloya göre; Keles'te 38 farklı meslekî durum bildiren lâkap bulunmaktadır. Bu lâkapları kategorize edecek olursak şöyle bir sonuçla karşılaşırız: Tarım ve hayvancılık sektöründe bağcı, bahçıvan, buğdaycı, çoban, değirmenci, köpekçi, sabancı, seyis, sığırtmaç; çarşı esnafında bakkal berber, çırak, demirci, eskici, helvacı, kahveci, kasap, kelleci, nalbant, pilavcı, sarraf, urgancı; dinî ve içtimâî alanlarda vazifelilerde hatip, imam, kadı, kethüda, kızır, muhtar; sağlık alanında hekim; diğer alanlarda ise, canbaz, deveci, karcı, katırcı, kayıkçı, menzilci, pehlivan, tekneci.

Lâkaplar dolayısıyla tekraren gözlemlenen bir durum daha vardır ki; bu, Keles tebaasının “tamamına yakınının” Müslüman kimliğine sâhip olduğudur. Zira hatip, imam, kadı gibi Müslümanlık ile ilgili pek çok kavrama binaen papaz, haham, rahip gibi kavramlar, Keles'te kullanılmamaktadır.

2.2.2. Kişilerin Fiziksel Özelliklerini, Davranışlarını ve Huylarını Belirten Lâkaplar

İnsanlar, yaratılışları itibarıyla birbirinden farklı “fitrata” ve “fiziğe” sâhiptirler. Halk arasında “beş parmağın beşi de bir değildir” deyişine de zemin hazırlayan bu durum; farklı fitratı ve görüşünü dolayısıyla toplum içerisinde kolaylıkla fark edilebilen insanları, lâkaplar ile muhatap kılar. Dolayısıyla, özelliği ve tespit edilebilmesi göz önüne alındığında; fiziksel özellik, davranış ve huy belirten lâkaplar, diğer lâkaplardan ayrılırlar. Zira bu gruba dâhil olan lâkaplar, kısa bir gözlem neticesinde kişilere “takılabilir”. İnsanların dış görünüşlerini belirten ve yer yer kırıncı ifadeler içerebilme potansiyeli içeren lâkaplar, hâlen kullanılmakta ve “sosyo-kültürel hayatın bir parçası” olarak varlık göstermektedirler. 1845 tarihli temettüât defterlerine göre; Keles'te kullanılan ve fiziksel özellik, davranış ve huy belirten lâkaplar, şunlardır:

Tablo-6: Temettüât Defterlerinde Geçen Kişilerin Fiziksel Özelliklerini, Davranışlarını ve Huylarını Belirten Lâkaplar ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)

Sıra Nu.	Fiziksel Özellik, Davranış ve Huy Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Fiziksel Özellik, Davranış ve Huy Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Fiziksel Özellik, Davranış ve Huy Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Ak – 4	17	Horozoğlu – 1	33	Kocaoğlu – 1
2	Ahık – 1	18	İnceoğlu – 3	34	Kör – 1
3	Anacıoğlu – 2	19	Kabak – 1	35	Köroğlu – 2
4	Boz – 3	20	Kaçaroğlu – 2	36	Köse – 10
5	Bozoğlu – 3	21	Kara – 46	37	Kulaksız – 1
6	Cin – 1	22	Karaoğlu – 3	38	Kuru – 2
7	Civelek – 1	23	Kaz – 1	39	Küçük – 4
8	Çalık – 1	24	Kedici – 1	40	Öküz – 2
9	Çalıkoğlu – 4	25	Kel – 2	41	Pençeoğlu – 1
10	Çırpı – 2	26	Kırgöz – 1	42	Sağır – 3
11	Çolak – 3	27	Kıtasakal – 1	43	Sakar – 1
12	Çolakoğlu – 5	28	Koca – 23	44	Sarı – 6
13	Deli – 7	29	Kocababaoğlu – 1	45	Şeroğlu – 1
14	Dilsiz – 1	30	Kocabıyık – 1	46	Uzun – 1
15	Ekiz – 2	31	Kocagöz – 3	47	Yemez – 1
16	Etyemez – 1	32	Kocaoğlu – 2		
TOPLAM: 47 Farklı Fiziksel Özellik, Davranış, Huy Bildiren Lâkap – 170 Defa Kullanım					

2.2.3. Köken ve Aidiyet (Memleket) Bildiren Lâkaplar

İnsanların doğup-büyüdükleri memleketleri, insan ile toplum arasındaki bağı tesis eden “şahsî kimlik” bünyesinde önemli bir yer tutmaktadırlar. Zira ailenin bir sonraki halkası olan “çevre” faktörünün etkisi dolayısıyla; insan, yetiştiği yerden/coğrafyadan etkilenir. Küçük yaşlarda başlayan bu etkilenme süreci; genellikle “ağaç yaşken eğilir” sözüne de nispetle, “bölge ile insan arasında bağ kurma” anlayışını besler. Bu da insanların ve toplulukların, bölgeleri birtakım hususiyetlerine (ahlâkî, içtimaî, ticarî, insanî vb.) göre değerlendirmelerine sebebiyet verir. Bahse konu değerlendirme, bir “genelleme” olup “bir bölgede yaşayan insanların hepsi aynı imiş” gibi önyargılardan kaynaklanmaktadır. Meselâ, nâmı “cimri” olarak duyulan bir köyde veya bir bölgede yetişmiş olan insanla karşılaşıldığında “temkinli” davranılır. Böyle bir yerden gelen insanlarla ticaret yapılırken veya ödünç para verilirken dikkat edilir. Ya da “güvenilmez” olarak addedilen köyün insanları ile akrabalık bağı kurulmaktan kaçınılır; aileler, kız vermek veya gelin almak

istemezler. Bir önyargının/ön-kabullenişin neticesi olan bu durum, hâlen yer yer devam etmektedir.

Köken ve aidiyet konusu, bir öneme daha sâhiptir ki; bu, tarihçilik açısından da oldukça önemlidir: Ele alınan bölgenin sosyo-ekonomik yapısı... Bu önem; vaktiyle farklı bölgelerden gelmiş olup da aynı bölgede yaşayan insanların, kaynaşması/kaynaşamaması durumundan beslenmektedir. Dolayısıyla; dışarıdan göç alan bölge, göçün yoğunluğuna ve göç aldığı kültür çevresinin baskınlık oranına göre yeni bir sosyo-kültürel kimlik kazanabilir.

Keles'te kullanılan ve köken ile aidiyet (memleket) belirten lâkaplar, şöyledir:

<i>Tablo-7: Temettüât Defterlerinde Geçen Kişilerin Köken ve Aidiyetlerini Belirten Lâkaplar ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)</i>			
Sıra Nu.	Köken ve Aidiyet Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Köken ve Aidiyet Bildiren Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Afyonluoğlu – 2	8	Karayağlı – 1
2	Bademiyeli – 1	9	Kayahoğlu – 1
3	Balyambolu'dan – 2	10	Kırlı – 4
4	Birgili – 1	11	Kızıldereli – 3
5	Dağlı – 2	12	Ovalı – 1
6	Erzurumlu – 1	13	Ödemişli – 4
7	Giritli – 3	14	Sireklioğlu ⁴⁴ – 2
TOPLAM: 13 Farklı Köken ve Aidiyet Bildiren Lâkap – 26 Defa Kullanım			

Yukarıdaki tablodan (Tablo-7) anlaşılacağı üzere; Keles, çok fazla göç almayan bir bölge olmalıdır. En azından, temettüât defterleri vâsıtasıyla ulaşılabilecek olan sosyo-ekonomik bulgular, bu durumu gözler önüne sermektedir. Ayrıca, yukarıdaki tabloda zikredilen isimlere bakılırsa; Keles'e dışarıdan yerleşenler, genellikle Keles'e yakın muhitlerde ikamet etmektedirler. Nitekim Bademiyeli (1), Balyambolu'dan (2), Birgili (1), Ödemişli (4) lâkapları, bu hususa örnek olarak gösterilebilirler. Bununla birlikte; Afyonluoğlu, Erzurumlu ve Giritli gibi lâkaplar da uzak bölgelerde yaşayan birtakım insanların Keles'e geldiklerini göstermektedirler.

2.2.4. Etnik Durum Bildiren Lâkaplar

İnsanlara takılan lâkaplar, yer yer insanların etnik kökeniyle alâkalı olabilirler. Bir insanın hangi etnik kökene bağlı olduğunu ve hangi bölgeden geldiğini anlamamızı sağlayan bu tür lâkaplar, genellikle, ırk veya toplum adını taşımaktadırlar. Temettüât defterleri, bahse konu lâkapların Keles'te de

44 Bu lâkap, İzmir'in Beydağ İlçesi'nde "soyadı" olarak kullanılmaktadır.

kullanıldığı göstermektedir ki; bu lâkaplar ve kullanım sıklıkları, aşağıdaki gibidir:

<i>Tablo-8: Temettüât Defterlerinde Geçen Kişilerin Etnik Durumlarını Belirten Lâkaplar ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)</i>			
Sıra Nu.	Etnik Durum Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Etnik Durum Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Arab – 1	3	Macaroğlu – 2
2	Arablioğlu – 1		
TOPLAM: 3 Farklı Etnik Durum Bildiren Lâkap – 4 Defa Kullanım			

Tabloda (Tablo-8) görüldüğü gibi; Keles'te kullanılan ve etnik durumu imgeleyen lâkaplar “Arap”, “Arablioğlu” ve “Macaroğlu” olmak üzere, yalnızca üç adettir. “Arap” lâkabını kullanan kişi Keles kaza merkezinde, “Arablioğlu” lâkabını kullanan kişi Yağas Karyesinde ve “Macar” lâkabını kullanan kişiler de Çanakçı Karyesinde ikamet etmektedirler.⁴⁵

2.2.5. Dinî veya İçtimaî Durum Bildiren Lâkaplar

Lâkaplar, yalnızca dış görünüşü veya diğer fiziksel özellikleri kapsamazlar. Lâkaplar arasında dinî ve içtimaî durumları bildiren lâkaplar ve unvanlar da vardır ki; bunlar, günlük hayat içerisinde sıklıkla kullanılmaktadırlar. İnsanların statülerini, dinî hususiyetlerini bildiren ve insanları toplum içerisinde bir mevkie konumlandıran lâkaplar arasında ağa, bey, efendi, hacı, molla, derviş, dede, sofı, imam, papaz, paşa, hâfız, yetim, garip gibi kelimeler bulunmaktadır.

Temettüât defterlerine göre; Keles'te kullanılan dinî ve içtimaî vaziyet bildiren lâkaplar, şunlardır:

<i>Tablo-9: Temettüât Defterlerinde Geçen Dinî veya İçtimaî Durum Bildiren Lâkaplar/Unvanlar ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)</i>					
Sıra Nu.	Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Ağa – 28	6	Hacı – 52	11	Kadı – 1
2	Ayanoğlu – 1	7	Hatib – 3	12	Molla – 39
3	Bey – 7	8	Hatiboğlu – 1	13	Mütেকâid – 1
4	Dedeoğlu – 2	9	İmam – 8	14	Sofıoğlu – 1
5	Efendi – 13	10	İmamoğlu – 5	15	Yetim – 6
TOPLAM: 15 Farklı Dinî veya İçtimaî Lâkap/Unvan – 168 Defa Kullanım					

45 Bkz. BOA.ML.VRD.TMT. d.02175; BOA.ML.VRD.TMT. d.02188; BOA.ML.VRD.TMT. d.02189.

Yukarıdaki tablodan (Tablo-9) anlaşılacağı üzere; dinî veya içtimaî durum bildiren 15 farklı lâkap bulunmaktadır. Temettüât defterlerinde 167 kez kullanılan bu lâkaplar arasında Hacı (52), Molla (39) ve Ağa (28) lâkapları, en fazla kullanılanlardır.

2.2.6. Askerî Terim ve Unvan İçeren Lâkaplar

Askerî teşkilât, devletlerin ve siyasî teşekküllerin bağımsızlığını garanti eden sacayaklarından bir tanesidir. Dolayısıyla; her dönemde kendi şartları içerisinde muasır olması gereken askerî teşkilât, reform edilmesi elzem olan ve yeni birimlerle desteklenmesi lâzım gelen bir yapıdır. Türk tarihinin kadim dönemlerinde bile teşkilatlanmaya önem verilmiş olması ve özellikle askerî alanda ciddî mesai harcanmaya dikkat edilmesi; Türklerin, bahse konu önemi idrak ettiklerinin bir göstergesidir.

Türklerin “asker-millet” veya “ordu-millet” karakterine sâhip olmaları ve az evvel bahsedilen durumun önem arz etmesi bir araya gelince; Türkler, askerlik mesleğinde birtakım doktrin, kavram, unvan ve lâkap meydana getirmişlerdir. Örneğin; hastanede tedavisi biten birisine “taburcu” olduğu söylemi bile, Türklerin askerlik mesleğiyle olan bağıını göstermektedir.

Kelesliler tarafından kullanılan ve temettüât defterlerinde kayıtlı bulunan askerî terim ve unvan içeren lâkaplar, şunlardır:

<i>Tablo-10: Temettüât Defterlerinde Geçen Askerî Terim ve Unvan İçeren Lâkaplar ve Sıklıkları (Alfabetik Sıraya Göre)</i>			
Sıra Nu.	Askerî Terim/Unvan İçeren Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Askerî Terim/Unvan İçeren Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Beşe – 4	5	Gâzi – 1
2	Bostancı – 2	6	Mülâzım Tekâüdü – 1
3	Bölük – 1	7	Onbaşı – 5
4	Deştiman – 1	8	Yeniçeri – 1
TOPLAM: 8 Farklı Askerî Terim/Unvan – 16 Defa Kullanım			

Tabloda görüldüğü üzere; Keles'te bulunan 8 farklı askerî terim/unvan, toplamda 15 defa kullanılmaktadır. Kullanılan lâkaplar arasında gâzi, bölük, onbaşı, mülâzım tekâüdü (emekli teğmen), yeniçeri, deştiman (köy/kır bekçisi), bostancı ve beşe (paşa sözcüğünün tahrif edilmiş hâli) bulunmaktadır.

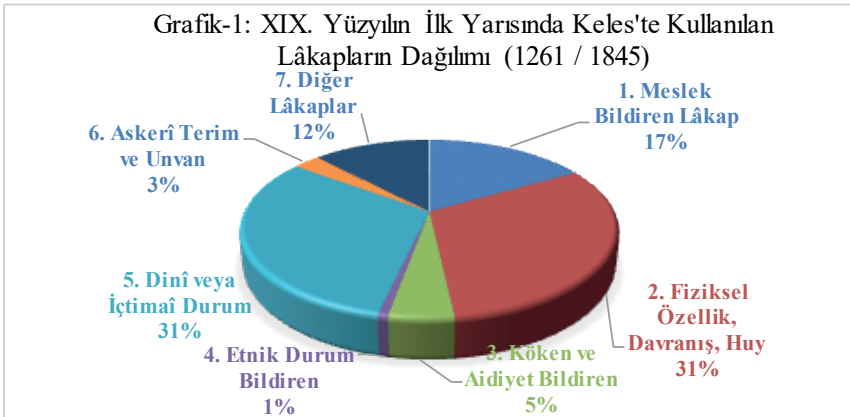
2.2.7. Diğer Lâkaplar

Keles'te kullanılan ve ilk altı kısım içerisinde konumlandırılmayan lâkaplar, genellikle aile isimleri olarak algılanabilir. Bahsedilen lâkaplar ve temettüât defterlerindeki kullanım sıklıklarına ilişkin bilgiler, aşağıdaki gibidir:

Tablo-11: Temettüât Defterlerinde Geçen ve Herhangi Bir Tasnife Dâhil Edilmeyen Lâkaplar ve Sıklıkları (Alfabetik Sraya Göre)

Sıra Nu.	Herhangi Bir Tasnife Dâhil Edilmeyen Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Herhangi Bir Tasnife Dâhil Edilmeyen Lâkap ve Kullanım Adedi	Sıra Nu.	Herhangi Bir Tasnife Dâhil Edilmeyen Lâkap ve Kullanım Adedi
1	Badaloğlu – 1	13	Karamoroğlu (?) – 2	25	Şemedoğlu – 9
2	Balyanoğlu – 2	14	Kavaloglu – 2	26	Tekbıçakoğlu – 2
3	Basdavoğlu (?) – 2	15	Keberoğlu – 1	27	Tıraşoğlu – 1
4	Canoğlu – 1	16	Kertioğlu – 1	28	Torunoğlu – 1
5	Çavdaroğlu – 2	17	Kiristanoglu – 3	29	Zarrinoğlu – 1
6	Çemik – 1	18	Koloğlu – 1	30	Zebanoğlu – 1
7	Direkoğlu – 1	19	Kömüroğlu – 1		
8	Dizmanoğlu – 1	20	Köstenoğlu – 1		
9	Gidicioğlu – 1	21	Mavioğlu – 4		
10	Gorugoğlu – 2	22	Ötecioğlu – 14		
11	Kaciroğlu – 1	23	Siyak – 1		
12	Karaceviz – 1	24	Sumanoglu(?) – 1		
TOPLAM: 30 Farklı Lâkap – 63 Defa Kullanım					

Lâkaplar bahsinin “genel değerlendirmesini” içeren grafik ise, şöyledir:

Sonuç

Temettü sayımları neticesinde ortaya çıkan temettüât defterleri, mahallî tarihin sosyo-ekonomik varlığını tespit etmek hususunda ciddî bir “yol gösterici” mahiyetindedirler. Defterlerin böylesi önemli bir mevkie konumlandırılmasının gerekçesi ise; temettüât defterlerinin, konu edinilen bölge ahalisinin isim, unvan ve dolayısıyla kültürel kimlik bilgisi ile orada yaşayan insanların sâhip oldukları mal varlıkları, uğraştıkları işler, yetiştirdikleri ürünler ve bu ürünlerin kaç dönümlük arazide yetiştirildiği, besledikleri hayvanlar gibi bilgileri içermesidir. Ancak, yeri gelmişken belirtilmelidir ki; sâdece birkaç merkez mahallenin/karyenin temettüâtının incelenmesi, bir bölgenin sosyo-ekonomik vaziyeti hakkında genel bir çıkarıma varılabilmesi hususunda yeterli olmayacaktır.

Giriş kısmında da belirtildiği üzere; Keles (Kiraz) bölgesinin temettüât defterleri, 2019 yılında bir adet “yüksek lisans” tezine konu olmuştur. Tez, Keles’in temettüâtını genellikle maddî unsurları (hâne gelirleri, ziraatı yapılan bitkiler, hayvancılık faaliyetleri vb.) göz önüne alarak incelemiştir. İsimler ve lâkaplarla ilgili bir alt-kısım bulunsa da genel-geçer bilgiler vermeye ve bu bilgileri bir tabloda değerlendirmeye çalışılmıştır. Temettüât defterlerinde bulunan hâne ve hâne reislerinin isim ve lâkap bilgileri ise, tezin “ekler” kısmında mevcut bulunmamaktadır. Dolayısıyla; bölgenin kültürel yapısını bir “bütün” olarak ele alma hususunda noksanlar meydana gelmektedir. Bu çalışmamız vâsıtasıyla, belirtilen noksanlardan yalnızca bir tanesi giderilmiştir.

Keles Nahiyesinde yaşayan ahalinin, XIX. yüzyılın ilk yarısındaki içtimaî durumu hakkında bilgiler veren temettüât defterlerine göre; Keles nüfusunun tamamına yakını, Müslüman’dır. İsimler ve lâkaplar ışığında ortaya çıkan bu netice, bölgedeki “Müslüman” kimliğini fark etmek noktasında önemlidir. Kullanılan isimler arasında Mehmed (Muhammed isminin bozulmuş/değiştirilmiş hâli), Hasan, Hüseyin, Ömer, Ali, Osman gibi isimlerin bulunması; Hz. Peygamber’e, torunlarına ve Hülefâ-ı Râşidîn Dönemi’nin hâlifelerine hürmetin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Hacı, hâfız, imam, molla, sofı, hatib gibi lâkapların sıkça kullanılmaları ise; yine, bölgenin Müslüman kimliğiyle örtüşmesine zemin hazırlamaktadırlar.

Netice itibarıyla; Keles (Kiraz), XIX. yüzyılın ilk yarısında Müslüman kimliğini taşıyan bir yerleşim birimidir. Tebaa tarafından kullanılan isim ve lâkaplar öncülüğünde ulaşılan bu durum, XIX. asrın ilk yarısını konu edinen 1845 tarihli temettüât defterlerinde açıkça görülmektedir.

Kaynakça

I. Arşiv Belgeleri

- BOA.MFMKT.303-13-1 (Belge Tarihi: 16 Kânun-ı Evvel 1311)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02173 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02174 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02175 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02176 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02177 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02178 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02179 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02180 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02181 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02182 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02183 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02185 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02186 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02187 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02188 (Defter Tarihi: H.1261)
BOA.ML.VRD.TMT. d.02189 (Defter Tarihi: H.1261)

II. Resmî Yayınlar

- Sâlnâme-i Devlet-i ‘Âliyye-i Osmanîyye, H.1285/M.1868
Sâlnâme-i Vilâyet-i Aydın, R.1304/M.1888
Sâlnâme-i Vilâyet-i Aydın, R.1307/M.1891
Sâlnâme-i Vilâyet-i Aydın, H.1312/M.1894
Sâlnâme-i Vilâyet-i Aydın, H.1313/M.1895

III. Kitaplar, Tezler ve Makaleler

- Adıyeke, 2000 Nuri Adıyeke, “Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri”, *OTAM*, S.11, (2000), ss.769-787.
Barkan, 1953 Ömer Lütfi Barkan, “Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi”, *Türkiyat Mecmuası*, İstanbul, 1953.
Baykal, 1981 Bekir Sıtkı Baykal, *Tarih Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara, 1981.

- Köprülüzâde Mehmet Fuad, 1928 Köprülüzâde Mehmet Fuad, “Anadolu Beylikleri Tarihine Aid Notlar”, *Türkiyat Mecmuası*, C.2, (1928) ss.1-32.
- Kur’ân-ı Kerîm, 2010 *Kur’ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâlî*, Haz.: Hayrettin Karaman, Ali Özek vd., Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 2010.
- Kütükoğlu, 1995 Mübahat S. Kütükoğlu, “Osmanlı Sosyal ve İktisâdi Tarihi Kaynaklarından Temettü Defterleri”, *Belleten*, C.LIX, S.225, (1995) ss.395-413.
- Mehmed Sâlâhi, II, 1313 Mehmed Sâlâhi, *Kâmus-u Osmanî*, C.II, Mahmud Bey Matbaası, İstanbul, 1313.
- Meriç, 1988 Recep Meriç, “Antik Dönemde Küçük Menderes Havzasının Tarihsel Coğrafyasına Genel Bir Bakış”, *Ege Coğrafya Dergisi*, C.4, S.1, (1988), ss.202-213.
- Nizamü'l-Mülk, 2009 Nizamü'l-Mülk, *Siyasetnâme*, Çev.: Mehmet Taha Ayar, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2009.
- Ostrogorsky, 2006 Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Çev.: Fikret Işıltan, TTK Yayınları, Ankara, 2006.
- Pakalın, 1993 Mehmed Zeki Pakalın, *Tarih Deyimleri Sözlüğü*, C.III, Millî Eğitim Bakanlığı Yay., İstanbul, 1993.
- Ramsay, 1960 William M. Ramsay, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Çev.: Mihri Pektaş, MEB Yayınları, İstanbul, 1960.
- Resmî Gazete, 1947 *Resmî Gazete*, S.6635, (18 Haziran 1947), ss.12506-12507
- Sevin, 2001 Veli Sevin, *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, C.I, TTK Yayınları, Ankara, 2001.
- Şemseddin Sâmi, 1314 Şemseddin Sami, *Kâmusü'l-Â'lâm*, C.5, Mihran Matbaası, İstanbul 1314.
- Şemseddin Sâmi, 1318 Şemseddin Sâmi, *Kâmus-i Türki*, İkdam Matbaası, Der-saadet, 1318.
- Tütüncü, 2019 Aytaç Tütüncü, *Temettüat Kayıtlarına Göre 19. Yüzyıl Ortalarında Kıraz/Kilas Kazasının Sosyo-Ekonomik Durumu (1844-1845)*, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Manisa, 2019.
- Üreten, 2016 Hüseyin Üreten, “Tmolos'ta Saklı Kutsal Bir Kent “Diosheron”: Bir Grup Sikkenin Yansımasında Roma Dönemi Yunan Dinsel İnançları”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.9, S.44, (Haziran 2016), ss.562-578.
- Yıldız, 2024a Samet Yıldız, *Aydın Vilâyet Sâlnâmelerinin Işığında Kıraz*, Efe Ofset, İzmir, 2024.
- Yıldız, 2024b Samet Yıldız, “Birgi Tarihine Bir Katkı: 1845 Tarihli Temettüat Defterinde Gerçekli ve Ayasuret (Türkönü) Karyeleri”, *İzmir Araştırmaları Dergisi*, Y.10, S.20, (Haziran 2024), ss.65-93.

Ekler

Ek - 1

Keles'e İlişkin Temettüât Defterlerinde Geçen Hâne Reisleri ve Reislerin İsim ile Lâkap Bilgileri

KARYE-İ ÇAVUŞDAĞI DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02173			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Karye-i mezbur Hatibi Abdullah Efendi ibn-i Ali	45	Koca Hasan oğlu Himmət bin Hasan
2	Muhtar-ı Evvel Koca Hasan oğlu İsmail bin Hasan	46	Hacı Mehmed oğlu Kara Ali
3	Muhtar-ı Sâni Korgahioğlu Molla Hasan bin Mehmed	47	Hacı Mehmed oğlu Mehmed
4	Süleyman oğlu Emir Mehmed	48	Yeniçeri oğlu Mehmed bin Hüseyin
5	?oğlu Melik (?) Halil bin Mustafa	49	Timurcuoğlu (Demircioğlu) Ahmed bin Mehmed
6	Kaçaroğlu Yusuf Ağa	50	Halil oğlu Molla Mustafa bin Halil
7	Balyanoğlu İbrahim	51	Koca Hasan oğlu Mehmed bin İbrahim
8	Köstanoğlu Hasan	52	Gâzioğlu İbrahim bin Mustafa
9	Balyanoğlu Mustafa bin Ali	53	Koca Mehmed oğlu Hasan bin Mehmed
10	Köse Hasan bin Mustafa	54	Hasan oğlu Kara Mustafa
11	Sarı Çoban oğlu Kara Mehmed oğlu Mustafa	55	كلوب oğlu Mehmed bin Hasan
12	Ötecioğlu Hüseyin bin Mehmed	56	Suman (سومان) oğlu Mustafa bin Mehmed
13	Sağiroğlu Hasan bin Musa	57	Eskicioğlu Mustafa bin Hüseyin
14	Kocagözoğlu Ali bin İbrahim	58	Sulakoğlu Kara Mehmed bin Ali
15	Çobanoğlu Mustafa bin Mustafa	59	Gorugoğlu İbrahim bin Mustafa
16	Muradoğlu Abdullah bin Hasan	60	Gorugoğlu Molla Abdullah bin Mustafa
17	Köse Mehmed oğlu Veli	61	Ahmed oğlu Mehmed
18	Bekir oğlu Bekir	62	Kara Mustafa oğlu Mehmed
19	Mustafa oğlu Mehmed	63	Kuruoğlu Mehmed bin Ahmed
20	Kara Veli oğlu Veli	64	Zarrinioğlu Halil bin Hasan
21	Çolakoğlu Mehmed bin Mehmed	65	Çemik Hüseyin oğlu Hüseyin

KARYE-İ ÇÖLMEKÇİ			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02174			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	İmam Molla Hüseyin bin İsmail	15	Kesioğlu(?) Mustafa bin Mehmed
2	Koca Hüseyin oğlu Molla İbrahim	16	Sireklioğlu Hüseyin bin Ali
3	Sireklioğlu Mehmed bin Ali	17	Hacı Himmet oğlu Himmet
4	Sarioğlan Mehmed bin Osman	18	Kavalioğlu Osman bin Ahmed
5	Emir Ali bin Osman	19	Kavalioğlu Ali bin Osman
6	Koca Süleyman bin Osman	20	Berberioğlu Süleyman bin Ali
7	Hasan bin İsmail	21	Şâ'ban oğlu Mustafa bin Osman
8	Helvacı Ahmed bin Mehmed	22	Koca Ahmed oğlu Mehmed bin Ahmed
9	Halil bin Veli	23	Mütékâid Hüseyin bin Hasan
10	Kasaboğlu Ali bin Hasan	24	Kasaboğlu Hüseyin bin Hasan
11	Bozoğlan oğlu Veli bin Mehmed	25	Köpekçioğlu Ahmed bin Mehmed
12	Bozoğlan oğlu Mehmed bin Ahmed	26	Veli Ağa oğlu Halil Ağa ibn-i Mustafa
13	Bozoğlan oğlu Mehmed bin Hüseyin	27	Yetim Mehmed bin Himmet
14	Kacıroğlu (?) Hacı Süleyman bin Mehmed	28	Kasab Hasan oğlu Hasan

22	Çolak[oğlu] Mehmed bin Hüseyin	66	Karacaoğlu Kór Ali
23	Çolakoğlu İsmail bin Mehmed	67	Sarı İmam oğlu İsmail bin Mehmed
24	Çolakoğlu Hasan bin Mehmed	68	Karacaoğlu Kel Hüseyin bin İbrahim
25	Sarı Çoban oğlu İbrahim bin Mustafa	69	Çavdaroğlu Kara Külâh Mehmed
26	Basdavoğlu (?) Mehmed bin İsmail	70	Karacaoğlu Kıyak Hasan bin İbrahim
27	Deli İmam oğlu Hasan bin Hasan	71	Bostancioğlu Mustafa bin Mustafa
28	Cangerdoğlu (?) İbrahim bin Hasan	72	Bostancioğlu Hüseyin bin Mustafa
29	Hacı Halil oğlu Mehmed bin Mustafa	73	Hasan Ali oğlu Mehmed
30	Köroğlu Mustafa bin İbrahim	74	Emiroğlu Süleyman bin Yusuf
31	Hacı Mehmed oğlu yetim Mehmed bin İbrahim	75	Zebanoğlu Mehmed bin Mehmed
32	Basdavoğlu (?) Ali	76	Kebiroğlu Mehmed
33	Kırgöz oğlu Hasan bin Mehmed	77	Halil oğlu Halil bin Mustafa
34	Köstenioğlu Mehmed bin Hüseyin	78	Halil oğlu Ahmed bin Mehmed
35	Siyak Halil oğlu Mustafa	79	Tekbıçakoğlu Süleyman bin Ahmed
36	Çolak Halil oğlu Kara İbrahim	80	Kocagözoğlu Mustafa bin Mustafa
37	Kuruoğlan bin Hüseyin	81	Kaçaroğlu Ahmed Bey oğlu Mehmed
38	Hüseyin bin Mehmed	82	Solakoğlu Mustafa bin Hasan
39	Çırpıoğlu Kara Hasan bin Abdullah	83	Solakoğlu Kara Hüseyin oğlu Mehmed
40	Çırpıoğlu İbrahim bin Abdullah	84	Çavdaroğlu Molla Süleyman bin Hüseyin
41	Kocagözoğlu Mehmed bin Hasan	85	Tekbıçakoğlu Molla Veli bin İbrahim
42	Hamza oğlu Kara Hasan bin İbrahim	86	Kızıroğlu İbrahim bin Mehmed
43	Hamzaoğlu Mehmed bin Mehmed	87	كلوب oğlu Hacı İbrahim
44	Ayanoğlu Hamza bin Süleyman		

KARYE-İ EMENLER			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02177			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Karye-i mezbûreden İmam Ak Mehmed oğlu Molla Hüseyin ve karındaşı Hasan ve Abdullah ve Musa [Müşterek Temettüât]	9	Keskinioğlu Hüseyin bin Mehmed
2	Muhtar Zeyrek oğlu İbrahim ve karındaşı Hasan [Müşterek Temettüât]	10	Keskinioğlu Hasan bin Mehmed
3	Kara Ali oğlu Ali bin Ali ve maiyetinde oğlu Mustafa [Müşterek Temettüât]	11	Karaoğlan oğlu Mustafa bin Hasan
4	Karaoğlan oğlu Hüseyin bin Mustafa ve maiyetinde oğlu Mehmed [Müşterek Temettüât]	12	Ak Mehmed oğlu Mehmed bin Mehmed
5	Mavioğlu Mehmed bin Hüseyin ve maiyetinde oğlu Hüseyin [Müşterek Temettüât]	13	Muslih oğlu Hüseyin bin Muslih
6	Mavioğlu Ali bin Ali ve maiyetinde oğlu Mehmed ve Hasan [Müşterek Temettüât]	14	Bıçakoğlu Hüseyin bin Hasan
7	Muslih oğlu İsmail bin Muslih	15	Muslih oğlu Mehmed bin Ömer
8	Keskinioğlu Mehmed bin Mehmed		

KARYE-İ AKKEÇİLİ			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02176			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Dağdelen Molla Hasan bin Hasan	8	Hacı Yusuf oğlu Ömer
2	Hüseyin oğlu Kara Mehmed	9	Hacı Osman oğlu Süleyman
3	Molla Veli oğlu İsmail bin Veli	10	Hacıoğlu Ömer bin Hüseyin
4	Yunus oğlu Hasan	11	Kıvazkaloğlu Hasan bin Hasan
5	Molla Halil oğlu Mehmed	12	Emir Hasan oğlu Kara Ahmed
6	Kocabaşoğlu İbrahim	13	Dağlı Hacıoğlu Hacı Hüseyin bin Hacı Mehmed
7	Veli oğlu Halil bin Abdullah		

KARYE-İ ÇANAKÇI			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02175			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Halil oğlu Molla Mehmed	13	Topaloğlu Ali bin Mehmed
2	Bağcıoğlu Abdullah bin Ahmed	14	Oda[başı]oğlu Halil
3	Koca Abdullah oğlu Mustafa	15	İbrahim oğlu Deli Hüseyin
4	Macaroğlu Mustafa bin Halil	16	Cin Hüseyin oğlu Ahmed
5	Kara Hüseyin oğlu Mehmed	17	Odabaşoğlu İsmail bin Halil
6	Odabaşoğlu Hüseyin bin Halil	18	İbrahim Veli oğlu Mehmed
7	Çalikoğlu Halil bin Mustafa	19	Bolatoğlu Molla Mehmed
8	Çalikoğlu Osman	20	Kara Ahmed oğlu Hasan
9	Macaroğlu Hüseyin	21	Veli oğlu Mehmed bin Veli
10	Veli oğlu Hüseyin	22	Kara İmam oğlu Mehmed bin Mehmed
11	Sefer oğlu Mehmed	23	Kozakoğlu İsmail
12	Çalikoğlu İsmail bin Osman	24	Mülâzım Tekâüdü Mustafa Ağa bin Hasan

KARYE-İ ELBİ			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02178			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	İmam Hacı İmam oğlu Molla Hasan	24	Ali oğlu Mehmed
2	Muhtar Hacı Süleyman bin Mehmed	25	Teknecioğlu Ali Bey bin Mehmed
3	Canbazoğlu Abdullah bin Hüseyin	26	Musa bin Süleyman
4	Koca Hacı İbrahim bin Mehmed	27	Badaloğlu Molla Mustafa bin Ahmed
5	Dedeoğlu Hasan bin Mehmed	28	Hasan oğlu Ahmed
6	Ali oğlu Süleyman	29	Seferoğlu Hacı Abdullah bin Ömer
7	Basdavoğlu Hüseyin bin Hasan	30	Osman oğlu Mustafa
8	Süleyman bin Halil	31	Küçük Hasan Efendi bin Nasuh
9	Hasan oğlu Süleyman bin Hasan	32	Küçük Hacı İbrahim bin Mustafa
10	Hacı Hüseyin oğlu Hüseyin	33	Kırcioğlu Hüseyin bin Ahmed
11	Hacı Hüseyin oğlu Mehmed bin Hüseyin	34	Hacı Halil oğlu Halil
12	Hacı Hüseyin oğlu İbrahim	35	Ali oğlu Hüseyin
13	Muslih oğlu Ekiz Mehmed bin Muslih	36	Topaloğlu Mehmed bin Hüseyin
14	İnceoğlan oğlu Mehmed	37	Kara Hasan oğlu Yusuf bin Hüseyin
15	İnceoğlan oğlu Yusuf	38	Ali oğlu Halil
16	Emir Ali oğlu Ali bin Ali	39	Karcioğlu Kara Hasan
17	Muslih oğlu Hasan	40	Sağıroğlu Hüseyin bin Yusuf
18	Hacı Bekir oğlu Bekir bin Abdullah	41	Hacı Hasan oğlu Receb
19	Muslih oğlu Hüseyin bin Mustafa	42	Abdülkadir oğlu Abdullah
20	Ali oğlu Mustafa bin Ali	43	Kayahoğlu Mustafa bin Ali
21	Seferoğlu Hacı Hasan bin Mehmed	44	İnceoğlan oğlu Mustafa bin Mehmed
22	Abdülkadir oğlu Mehmed	45	Hacı Hasan oğlu Kara Mehmed
23	Seferoğlu Mehmed bin Hacı Hasan		

KARYE-İ ARKACILAR			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02179			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Şâ'ban oğlu Molla Mehmed bin Halil	7	Kara Süleyman bin Süleyman
2	Deli Halil oğlu Mustafa bin Mehmed	8	Sığırtmaçoğlu Hüseyin bin Hasan
3	Kasab Ahmed bin Mehmed	9	Kocaoğlan oğlu Mehmed bin Mustafa
4	Kocababaoğlu Osman bin Mehmed	10	Giritli Bağçevân Hasan
5	Deli Halil oğlu Halil bin Mehmed	11	Değirmenci Mustafa bin Mustafa
6	Abdülkerim oğlu Mehmed		

KARYE-İ SIRIMLI			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02181			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Mehmed Efendi ibn-i Hasan Efendi	13	Mavioğlu Mehmed bin Abdullah
2	Yusuf bin Ali	14	Kara Mustafa oğlu Abdullah
3	Kocabıyık Ali bin Halil	15	Sabırcı/Hibrci (?) Çobanoğlu Mehmed bin Mustafa
4	Kocaoğlu oğlu Hüseyin	16	Sağiroğlu Ali bin Mehmed
5	Köse Mehmed bin Mehmed	17	Veli Hacı oğlu Hasan
6	Ali Ağa oğlu Molla Mehmed	18	Koca Hasan oğlu Hasan
7	Hacı Mustafa oğlu Molla Mustafa	19	Mavioğlu Ahmed bin Mustafa
8	Çolakoğlu Mehmed bin Ahmed	20	Anacoğlu Mustafa bin Süleyman
9	Kara Abdullah oğlu Abdülkadir	21	Koca Halil oğlu Mehmed
10	Çobanoğlu Mehmed bin Ali	22	Kahveci Hasan oğlu Topal Abdullah
11	Karaoğlu oğlu Hüseyin bin Mehmed	23	Hasallıoğlu(?) Ali bin Mehmed
12	Köse Ahmed oğlu Ali		

KARYE-İ HALİLLER			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02180			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Hacı Abdullah oğlu Mustafa bin Abdullah	16	Molla Mustafa bin Mehmed
2	Himmet oğlu Mehmed	17	Yetim Mehmed bin Abdullah
3	Hacı Mehmed oğlu Hasan	18	İsmail Ağa bin İsmail
4	Anacoğlu Hasan bin Yusuf	19	Molla Hasan oğlu Kara Ahmed
5	Çobanoğlu Mustafa bin Ali	20	Halil Bey bin Hüseyin
6	Hacı Ali bin Ali	21	Horozoğlu Hasan
7	Hacı Halil oğlu İbrahim bin Mustafa	22	Kızır Halil
8	Kara Süleyman bin Mehmed	23	Merkumun (Kızır Halil) Karındaşı Mehmed
9	Teknecioğlu Abdülkerim bin Mustafa	24	Himmet oğlu Mehmed bin Mustafa
10	Veli Ağa bin Hüseyin	25	Hüseyin Bey bin Hüseyin Ağa
11	Hüseyin oğlu İbrahim	26	Köle İbrahim bin Abdullah
12	Ali Köle bin Abdullah	27	Dumanlızâde Mustafa Ağa
13	Yaş/Başoğlu Mehmed Ağa bin Hüseyin	28	Duman[lızâde] Mehmed Ağa
14	Hacı Osman oğlu Osman	29	Küçük İsmail Ağa bin Süleyman
15	Hasan bin Memiş	30	Yetim-i İsmail Ağa bin Hüseyin

KARYE-İ KARABURÇ			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02183			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Hatib Hasan Efendi ibn-i Mehmed	32	Kara Dede oğlu Mehmed
2	Katırcıoğlu Mehmed bin Abdullah	33	Yemezöğlü Hasan
3	Sabancı Bekir bin Himmet	34	Emiroğlü Ali
4	Buğdaycıoğlu Hasan bin Abdullah	35	Onbaşıoğlu Mustafa
5	Kara Hasan oğlu Hüseyin bin Yusuf	36	Kelleci Hüseyin bin Ali
6	Osman oğlu Musa	37	Kocabaş İsmail bin Ali
7	Hasan Kethüda oğlu Hasan	38	Onbaşıoğlu Osman
8	Ali Dali/Deliöğlü Süleyman	39	Onbaşıoğlu Abdullah bin Osman
9	Zeybekoğlu İsmail bin Hasan	40	Koca Âdem oğlu Mehmed
10	Haydar oğlu Süleyman bin Osman	41	Hasan Kethüda oğlu Receb
11	Haydar oğlu Hüseyin bin Osman	42	Alkoğlü Mehmed
12	Köse Ahmed oğlu Mehmed bin Hüseyin	43	Koca Hüseyin bin Halil
13	Ramazan oğlu Ramazan	44	Osman Kethüda oğlu Osman
14	Hokka/Hakkaoğlu (?) Ali bin Mustafa	45	Osman oğlu Kerim
15	Canbazoğlu Mustafa bin Hasan	46	Bekir oğlu Bekir
16	Himmet oğlu Mehmed	47	Kocioğlü Mehmed
17	Himmet oğlu Ali	48	Etyemez Mehmed
18	Civelekoğlu Hasan	49	Bıçak Hasan bin Musa
19	İmamoğlu İsmail bin Ali	50	Burgazlıoğlu ?
20	Teknecioğlu Ali bin Mustafa	51	İsmail bin Mehmed
21	Pençeoğlu Hasan	52	Ali Dagi (?) oğlu Hüseyin
22	Pilavcıoğlu Abdullah	53	Buğdaycıoğlu Molla Hüseyin
23	Pilavcıoğlu Hüseyin bin Mehmed	54	Osman oğlu Ali
24	Veli oğlu Yusuf	55	Kara Hasan oğlu Kara Mehmed
25	Kökçüoğlu Hasan	56	Kara Ahmed oğlu Mehmed
26	Onbaşıoğlu Hüseyin bin Bekir	57	Ramazan oğlu Hasan
27	Ali Dali (?) oğlu Mehmed	58	Ekizoğlü Hüseyin bin Mehmed
28	Hasan Kethüda oğlu Süleyman	59	Kütükoğlü Hasan bin İbrahim
29	Kütükoğlü Hüseyin bin İbrahim	60	Kasaboğlü Ramazan
30	Hüseyin oğlu Molla Hasan	61	Pilavcıoğlu Mehmed
31	Samed (yazılışı yanlış) oğlu Mehmed	62	Onbaşıoğlu Baba Yusuf

KARYE-İ ŞEMEDOĞLU [ŞEMETLER]			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02182			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Şemedoğlü Osman bin Halil	7	Şemedoğlü Ali bin Derviş
2	Şemedoğlü Ali bin Halil	8	Şemedoğlü Mehmed bin Ali
3	Şemedoğlü İbrahim bin Osman	9	Şemedoğlü Mehmed bin Ahmed
4	Şemedoğlü Koca Mustafa	10	Hekimoğlü Mustafa bin Mestan
5	Şemedoğlü Çoban Ahmed bin Hüseyin	11	Turunoglü Osman bin Mustafa
6	Şemedoğlü Yusuf bin Ahmed	12	...oğlan oğlu Halil

KARYE-İ KARABURÇ			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02183			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Hatib Hasan Efendi ibn-i Mehmed	32	Kara Dede oğlu Mehmed
2	Katırcıoğlu Mehmed bin Abdullah	33	Yemezöğlü Hasan
3	Sabancı Bekir bin Himmet	34	Emiroğlü Ali

ÇİFTLİK-İ YAĞLAR VE KARAMAN			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02185			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
	Aydın Sancağı Kazâlarından Keles Kazâsı Dâhilinde Vâki Yağlar Çiftliği Dimekle Ma'rif Bu Çiftliğin Hüseyin Ağa ve Mehmed Ağa ve Hizmetkârları	31	Çiftlik-i mezbureden Dervişoğlu Mehmed
1	Hüseyin Ağa bin Mustafa	32	Çiftlik-i mezbureden Molla İbrahim oğlu Hasan
2	Merkum Hüseyin Ağa hizmetkârı Hüseyin oğlu Ali	33	Çiftlik-i mezbureden Çoduroğlu Mehmed
3	Mehmed Ağa bin Hacı Hüseyin	34	Çiftlik-i mezbureden Kiroğlu Mustafa
4	Hizmetkârı Kara Külâh oğlu Hasan	35	Çiftlik-i mezbureden Çobanoğlu Hüseyin
	Aydın Sancağı Kazâlarından Keles Kazâsı Dâhilinde Vâki Virgü-i Mahsusları ... Birgi Kazâsı'na Merbut Olub ... Zikrolunan Keles Kazâsı'ndan Ahzolanun Karaman Çiftliği Ahâlilerinin ...	36	Çiftlik-i mezbureden Kabakoğlu Ali
5	Zikrolunan Karaman Çiftliği Mutasarrıfı Zeliha Hanım	37	Hasan bin Ahmed
6	Ödemişli Halil Ağa	38	Kel Ali oğlu Veli karındaşı İsmail ve Gök Ali
7	Ödemişli Molla Ahmed	39	Çiftlik-i mezbureden Destımanoğlu Mehmed
8	Çiftlik-i mezbureden Canoğlu Molla Mustafa bin Mehmed	40	Ovalı Hasan oğlu
9	Çiftlik-i mezbureden Sarıoğlu oğlu Veli bin Ali	41	Çiftlik-i mezbureden Boveroğlu(?) Hüseyin
10	Çiftlik-i mezbureden Gidicioğlu İbrahim	42	Çiftlik-i mezbureden Kedicioğlu Hüseyin
11	Çiftlik-i mezbureden Ekdi Hasan bin İbrahim	43	Çiftlik-i mezbureden Molla İbrahim oğlu Mehmed
12	Çiftlik-i mezbureden Ali oğlu Hasan	44	Çiftlik-i mezbureden Karaceviz Mehmed
13	Çiftlik-i mezbureden Kocaoğlu Mehmed bin Ali	45	Çiftlik-i mezbureden Karacaoğlu Mehmed

14	Çiftlik-i mezbureden Dağlı Hacı oğlu Mehmed	46	Çiftlik-i mezbureden Hacı Ahmed oğlu Mehmed
15	Çiftlik-i mezbureden Ali Kerilaoğlu(?) oğlu Mustafa	47	Çiftlik-i mezbureden İmamoğlu Hacı Mustafa
16	Çiftlik-i mezbureden Lakçıoğlu Hüseyin bin Yusuf	48	Çiftlik-i mezbureden Fakıoğlu Hüseyin
17	Çiftlik-i mezbureden Hacı Köseoğlu Ahmed bin Hacı Hüseyin	49	Çiftlik-i mezbureden Molla Himmet
18	Çiftlik-i mezbureden Hasan Beşe oğlu Ali bin Hasan	50	Çiftlik-i mezbureden Kulaksızoğlu (قولقسز) Mehmed
19	Çiftlik-i mezbureden Osmanoğlu Hüseyin bin Ahmed	51	Çiftlik-i mezbureden Bilâl oğlu Mehmed
20	Çiftlik-i mezbureden Hasan Beşe oğlu Süleyman	52	Çiftlik-i mezbureden Hacı Osman
21	Çiftlik-i mezbureden Kayıkçıoğlu Molla Veli bin Mustafa	53	Balyambolu Kazası Karalarından Ali oğlu Ali
22	Çiftlik-i mezbureden Kara Ahmed oğlu Ahmed	54	Balyambolu'dan Menzilcioğlu Mehmed
23	Çiftlik-i mezbureden Deli Mustafa oğlu Abdullah	55	Birgili Karayağlı Halil Efendi
24	Çiftlik-i mezbureden ? oğlu İbrahim	56	Erzurumlu Mehmed Ağa
25	Çiftlik-i mezbureden Sarı Mehmed oğlu Hüseyin	57	Hacı Mehmed
26	Çiftlik-i mezbureden İmamoğlu Mehmed bin Abdullah	58	Ödemişli Bayramoğlu Mehmed
27	Çiftlik-i mezbureden Korus(?) Hasan bin Osman	59	Ödemişli Halil Ağa
28	Çiftlik-i mezbureden Dervişoğlu Hüseyin bin Mustafa	60	Kızıl Dereli Aşireti'nden Hacı Hüseyin oğlu Molla İsmail
29	Çiftlik-i mezbureden Kıyak oğlu Mehmed bin Mehmed	61	Çiftlik-i mezbureden Hacı Molla Ahmed
30	Çiftlik-i mezbureden Hacı Hüseyin oğlu Mehmed		

KARYE-İ ABSARA			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02186			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Afyonluoğlu Hasan bin Ali	10	Halil oğlu İbrahim
2	İmamoğlu Mehmed bin Halil	11	Yusuf oğlu İbrahim
3	Değirmenci Tireli Mehmed	12	Afyonluoğlu Halil bin Hasan
4	Kara Kadı oğlu İbrahim bin İbrahim	13	Aşıroğlu Süleyman Beşe
5	Çolak Hasan bin Mehmed	14	Koca Mehmed oğlu Koca Mustafa
6	Hacı Mustafa oğlu Mustafa	15	Çökertmecioğlu Mehmed bin Hasan
7	Molla Mehmed oğlu Hacı Mehmed	16	Çökertmecioğlu Ali bin Hasan
8	Değirmenci Ahmed yetimi Abdullah	17	Deveci Ali
9	Kaz Ahmed oğlu Mustafa bin İbrahim	18	Tata (? silik, okunamıyor) İbrahim bin İbrahim

KARYE-İ UMURCA[LI]			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02187			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	İmam Molla Mustafa bin Hasan	10	Ali Bey bin Mehmed
2	Muhtar Koca Ali bin Hasan	11	Tıraşoğlu Hüseyin
3	Muhtar-ı Sâni Hacı Mustafa bin Mustafa	12	Sakar/Sakr oğlu İsmail bin Mustafa
4	Yusuf oğlu Halil bin Mustafa	13	Karındaşı Hüseyin
5	Koroğlu Mustafa bin Süleyman	14	Koca Halil oğlu Hüseyin
6	Kömüroğlu İbrahim bin Mehmed	15	İmamoğlu Hüseyin
7	Delioğlan oğlu Hasan bin Hasan	16	Bahçivan İbrahim
8	Mehmed bin Halil	17	Veli Ağa yetimi Mehmed
9	Hacı İsmail oğlu Mehmed	18	Hüseyin Ağa oğlu Mehmed Ağa

KARYE-İ YAĞAS			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02189			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	Hatiboğlu İbrahim Efendi bin Mehmed	31	Şeroğlu Ali bin Süleyman
2	Muhtar Molla Mehmed bin İbrahim	32	Öküzoğlu Köse Mustafa bin Mehmed
3	Sofuoğlu Mehmed bin Mehmed	33	Uzun Ali bin Mehmed

NEFS-İ KELES			
DEFTER TASNİF NUMARASI: ML. VRD. TMT. d. 02188			
Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)	Hâne Nu.	Hâne Reisleri (Lâkapları ve Aile/Sülâle İsimleriyle Birlikte)
1	İmam Mehmed Efendi ibn-i Süleyman	15	Seyis Hasan bin Abdullah Merkum Seyis Hasan'ın hânesinde sâkine ve merkumun zevcesi Aişe (Ayşe) Hatun (Sayfa-7)
2	Muhtar Demirci Hüseyin bin Hüseyin	16	Kırlı Musa bin Abdullah
3	Mustafa Ağa oğlu Halil Ağa	17	Giritli Mustafa bin Ali
4	Gökçen oğlu Mehmed bin Ali	18	Bölenoğlu Hüseyin
5	Mehmed Ağa oğulları Hüseyin Bey ve Mehmed Ağa ve Ahmed Bey	19	Topal Mustafa oğlu Gök Mehmed
6	Çolak Hasan bin Osman	20	Koca Hüseyin oğlu Topal Hasan
7	Kızıl Dereli Mehmed oğlu Sarraf İbrahim	21	Kurcuoğlu Mehmed
8	Berberoğlu Mustafa bin Mehmed	22	Mestac oğlu Mehmed bin Mehmed
9	Koca Gökçen oğlu Süleyman bin Ali	23	Çırac Hasan bin Osman
10	Arab Abdullah bin Abdullah	24	Hacı Gökçen oğlu Osman bin Mehmed
11	Molla Mehmed oğlu Mehmed	25	Avcıoğlu Hüseyin bin Mehmed
12	Hasan Beşe oğlu Kara İbrahim	26	Bademiyeli Mehmed Efendi bin Mustafa
13	Bölükoğlu Mehmed bin Hüseyin	27	Partenoğlu(?) Kara Ali
14	Abdülkerim oğlu Harbdâr Osman	28	Bahçıvan Kara Yanni oğlu Atnaş

4	?oğlu Ahmed bin Mustafa	34	Değirmenci Hüseyin bin Mehmed
5	Musa oğlu Deli Hüseyin bin Mehmed	35	Takaroğlu Ali bin Ali
6	Takanoğlu Halil bin Ahmed	36	Takaroğlu Abdullah bin Ali
7	Koloğlu Mehmed bin İsmail	37	Dalga/Dalغانoğlu Mustafa bin Süleyman
8	Musa oğlu Mehmed bin Mehmed	38	Eskicioğlu Mustafa bin Osman
9	Öküzoğlu Hüseyin bin Mehmed	39	Karışmazoğlu Hüseyin bin Hasan
10	Bolatoğlu Mustafa bin Mehmed	40	Köseoğlu Osman bin Mehmed
11	Pehlivanoğlu Halil bin Mustafa	41	Direkoğlu Halil bin Mustafa
12	Küçük İbrahim oğlu Osman bin Halil	42	İsmail Efendi oğlu Molla Mehmed
13	Pehlivanoğlu Osman bin Halil	43	Handelenoğlu Hasan bin Hasan
14	Emiroğlu Mehmed bin Abdullah	44	Emir Ali oğlu Hacı Mehmed
15	Şemsi oğlu Halil bin Halil	45	Girtlioğlu Hasan bin Abdullah
16	Kiristanoğlu Hasan bin Hasan	46	Koca Mehmed oğlu Mestan
17	Dizmanoğlu Süleyman bin Ali	47	Karamoroğlu (?) Mehmed bin Mustafa
18	Gâzioğlu Mehmed bin Hüseyin	48	Köse Osman oğlu Ahmed bin Osman
19	Çalık Halil oğlu Mehmed	49	Kiristanoğlu Habib bin Mustafa
20	Köseoğlu Mehmed bin Süleyman	50	Urgancı İsmail bin Mehmed
21	Ak Hasan oğlu Ali bin Mehmed	51	Hüseyin Efendi oğlu Hacı Ali Efendi
22	Emir Ali oğlu Mustafa bin Ali	52	Pilatroğlu (?) Molla Mehmed bin Mustafa
23	Ak Hasan oğlu Hüseyin bin Mehmed	53	Halil Efendi oğlu Mustafa
24	Keride/Geride oğlu Süleyman bin İbrahim	54	Kızıldereli Hasan bin Hasan
25	Koca Âdem oğlu İbrahim bin Mehmed	55	Çalıkoğlu Süleyman bin İsmail
26	Koca Âdem oğlu Süleyman bin İbrahim	56	Hacı İbrahim bin Mustafa
27	Karamoroğlu (?) Hüseyin bin Mustafa	57	Dilsizoğlu Molla Abdullah
28	Nalbandoğlu İbrahim bin Mustafa	58	Kiristanoğlu Mehmed bin Hasan
29	Arablioğlu Molla Ahmed bin Mustafa	59	Molla Hüseyin oğlu Mehmed bin Hüseyin
30	Bakkalcı Aışe (Ayşe) Hatun		